

REPORT ON AVAILABLE NATIONAL/REGIONAL SUSTAINABLE SPA DEVELOPMENT SOLUTIONS - PP5 AND PP3

Tartalomjegyzék

1. Bevezető gondolatok, a projekt céljai, lényege	3
2. A fenntarthatóság legfontosabb szempontjai	5
2.1. Létesítmény szinten	5
2.2. Település szinten.....	8
3. Az egészségturizmus általános jellemzői	10
3.1. Fogalmi lehatárolás	10
3.2. A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia egészségturizmusra vonatkozó megállapításai, lehetőségei.....	13
3.3. A hazai egészségturizmus kereslete és kínálata	14
3.3.1. Wellnessturizmus	14
3.3.2. Gyógyturizmus	15
3.3.3. Orvosi turizmus	16
4. A zöld koncepció megjelenése az egészségturizmusban.....	18
4.1. A zöld koncepció megjelenése a szállodákban	18
4.2. Egy előremutató hazai kezdeményezés: a Termál-Egészségipar koncepciója	25
4.3. A zöld szemlélet a mértékadó hazai fürdők esetén	28
4.3.1. Bogácsi Gyógy- és Strandfürdő	29
4.3.2. Aquaticum Debrecen Spa.....	31
4.3.3. Sárvári Gyógy- és Wellnessfürdő	34
4.3.4. Hungarospa Hajdúszoboszló	36
4.3.5. Harkányi Gyógyfürdő	39
4.3.6. Szegedi Tiszavirág Sportuszoda	41
4.3.7. További jó példák modern gépészeti technológiák alkalmazására.....	44
4.4. Külföldi példák.....	46
4.4.1. Bulgária	46
4.4.2. Szlovénia	47
4.4.3. Ausztria.....	48
4.4.4. Izland	49
4.4.5. A 2021-es ESPA-kongresszus tanulságai	50
4.4.6. További jó példák a tengerentúlról	52
4.4.7. Nemzetközi példák - szervezetek	61
5. Zöld megoldásokra való áttéréssel kapcsolatos hazai eredmények bemutatása	67
6. Következtetések.....	71
7. Summary.....	72

1. Bevezető gondolatok, a projekt céljai, lényege

A HealingPlaces projekt célja a gyógyfürdők fenntartható fejlesztésének javítása a természeti örökség védelmének alapelveire építve. A „Zöld gyógyfürdő” koncepció kialakítását fokozott környezettudatos szemléletet irányítja, amely előtérbe helyezi a természetes anyagok és az egyszerű, időtlen formák alkalmazását, az ésszerű és takarékos víz- és energiafelhasználást, amelyhez a legfejlettebb technológiákat adaptálja.

Az egészségturizmus iránti igény világszerte növekszik, mivel maga a kínálat is jól illeszkedik a turizmus legfrissebb keresleti trendjeihez. A termék előre jelzett további növekedése kedvező hír, azonban a megújuló erőforrások iránti nagyobb keresletet a fenntarthatóságot veszélyeztető folyamatokkal is jár. Az ágazat olyan természeti erőforrásoktól függ, mint a tiszta víz, a hatásos gyógyvíz, a friss levegő és a szennyezetlen talaj, mivel a „gyógyfürdői élmény” ezekre támaszkodik. Ezért a környezet megóvása az érintett szolgáltatók és közösségek elemi érdeke.

A fizikai és társadalmi környezet közvetlenül befolyásolja az egészségturizmust. A fizikai környezet fokozhatja a nyugalom a mindennapokból való kiszakadás érzését, de a társadalmi környezet is lehet terápiás hatású. A tanulás, a stresszoldás és a társadalmi rétegek érintkezése révén elősegítheti a jólétet, ezáltal javítva az életminőséget. A fenntarthatóság sok szempontból a „vissza a gyökerekhez” megközelítést képviseli az egészségturizmusban. Ezért nem lehet és nem is kívánatos a fürdő-élmény és a fenntarthatóság elkülönítése.

A fenntarthatóság gyakran beépül a korszerű vállalkozások valódi céljai közé. Sok fürdő lépett egy lépéssel tovább és „öko-fürdőnek” nevezi magát.

A hét közép-európai ország tíz szervezetének részvételével megvalósuló **HealingPlaces projekt célja** a gyógyfürdők fenntartható fejlesztésének javítása a természeti örökség védelmének alapelveire építve. Az együttműködő partnerek szeretnék felhívni a figyelmet arra, milyen sok tényező befolyásolja az ásvány- és termálvízkészleteket, illetve létrehozni egy többszintű és multiterritoriális igazgatási modellt az értékes természetes termálvízkészletek kezelésére.

Jelen tanulmány lényegében a HealingPlaces projekt előkészítése, ennek keretében a fenntarthatóság, a környezetbarát szemlélet jó gyakorlatainak feltérképezése a fürdőkben, és ezek alapján a hazai gyógyfürdő-szakma számára használható következtetések levonása. A tanulmányban bemutatott jó példák:

- megyei szinten: Bogács, Debrecen;
- régiós-országos szinten: Harkány, Sávár, Újszegedi Sportuszoda, Hajdúszoboszló;
- néhány további jó, többségében gépészeti példa;

- más iparág jó példája (zöld szállodák);
- nemzetközi példák (Bulgária, Szlovénia, Ausztria, Izland);
- nemzetközi példák a tengerentúlról;
- az ESPA és egyéb nemzetközi szervezetek kritériumai.

Miért fontos a fenntarthatóság és a környezetbarát szemlélet a hazai gyógyfürdőkben?

Mára nyilvánvalóvá vált, hogy a globális méretekben a fosszilis energiahordozókra épített gazdaság olyan környezeti károkat okoz, melyek bolygónk minden kontinensén rendkívül kedvezőtlen klímaváltozást okoznak. Ennek egyértelmű jelei az egyre hektikusabb időjárási jelenségek (viharok, rendkívüli esőzések, máshol a mezőgazdaságot károsító szárazságok) és összességében az egyelőre beláthatatlan következményekkel járó globális felmelegedés.

Megállapítható, hogy általában a teljes turisztikai ágazatban, annak minden fontos, hiszen a nagyszámú vendég koncentrálódása miatt a környezetterhelés esélye nagy. A zöld szemlélet átvétele és mindennapi gyakorlatban történő alkalmazása turisztikai szolgáltatók szempontjából fontos kommunikációs lehetőség is egyben, mert egyre többen lesznek fogékonyak arra, hogy sem munkájuk, sem szabadidejük során ne károsítsák, ne terheljék indokolatlanul a környeztet.

A tanulmány igyekszik komplex módon vizsgálni a fenntarthatóságot, tehát annak **környezeti, gazdasági és társadalmi szempontjait** is bemutatja.

2. A fenntarthatóság legfontosabb szempontjai

Az alábbi fejezetben meghatározásra, illetve röviden kifejtésre kerülnek azok a szempontok, melyek egy fürdőlétesítmény és egy fürdőváros, gyógyhely környezettudatos működését, fejlesztését, kommunikációját meghatározzák, meghatározhatják.

2.1. Létesítmény szinten

- **Környezettudatosság iránt elkötelezett menedzsment és személyi állomány**

Lényegében ez a teljes „zöld gyógyfürdő” koncepció, a környezetbarát működés kiindulópontja. A menedzsment értékrendje és szemlélete határozza meg a működés és a fejlesztések alapelveit. A munkatársak pedig ezen alapelveket követve végzik mindennapi munkájukat, amikor is részben példát mutatnak, részben pedig a vendégeket is ebben a szellemben szolgálják ki, illetve velük is megpróbálják betarttatni a környezetbarát működés szabályait.

- **Termálvízkezesetek tudatos, fenntartható kezelése**

Hazánk bővelkedik ugyan termálvizekben (az ország területének 80%-a alatt található termálvíz), a felhasználás során azonban bölcsen tesszük, ha előrelátó és takarékos módon bánunk ezzel a fontos természeti kincssel.

- **A termálvíz többcélú hasznosítása (a fürdőzés mellett legalább fűtésre is)**

A projekt teljes címe: *„HealingPlaces-Enhancing environmental management capacities for sustainable use of the natural heritage of Central European SPA towns and regions as the driver for local and regional development”*. Termálvizeink többlépcsős, komplex használatával tudjuk elérni azt, hogy ezen természeti adottságunk valóban *„driver for local and regional development”*, tehát a helyi és a regionális fejlődés motorja legyen.

Ennek érdekében készült el az Új Széchenyi Terv 2011-es elindítására a programok között szereplő Termál-Egészségipar szakmai programja. Ennek egyik alapgondolata, hogy termálvizeinket maximálisan hasznosítsuk: fűtés - fürdés -fólia¹ - ásványvíz - spa termék, a háttérben pedig tervezés és kivitelezés - informatika - oktatás - kutatás-fejlesztés.

A hazai gyógyfürdők saját „hatáskörben” tudják fűtésre, fürdőzési lehetőségek biztosítására és akár spa termékek gyártására/gyárttatására használni saját termál-gyógyvizüket. Egy termálvizet használó fürdőnek nyilván nem profilja a növénytermesztés, de partnerséget nyilvánvalóan lehet keresni és kialakítani egymással. Ld. még 4.2 alfejezet.

¹ Ez alatt a kifolyóvízzel temperált növényházi kertészet értendő.

- **Elektromos áram termelése napenergiából**

A fürdők és a velük szoros együttműködésben üzemelő gyógy- és wellness szállodák általában nagyméretű középületek, melyek tetején bőven elfér egy kisebb napelempark. Ennek jelentőségét a fürdők és a szállodák jelentős elektromos áram igénye adja. A legnagyobb áramigény nyáron mutatkozik, amikor is minden medence üzemel - gondoljunk az élménymedencék áramfogyasztására! - és a légkondicionálásnak is komoly áramszükséglete van - szerencsére éppen akkor, amikor sokat süt a nap, tehát bőven lehet vele áramot termelni.

- **Modern, hatékony épület- és vízgépészeti rendszerek és ezek automatizációja**

A megtermelt vagy megvásárolt energia felhasználása annál hatékonyabb, minél modernebb a komplexum épület- és vízgépészeti rendszere. A belső terek temperálása (télen fűtés, nyáron hűtés) során használt gépészeti rendszerek fejlesztése mind ezek (levegő-levegő hőszivattyú, levegő-víz hőszivattyú) hatékonyságát célozza. Sokat javít a hatékonyságon az épület- és vízgépészeti rendszerek, valamint a légtechnika lehetséges automatizációja.

- **Hatékony szigetelés**

A fürdők magas energiaigénye megköveteli, hogy a felhasználás minden területén a lehető leghatékonyabban gazdálkodjanak ezekkel az erőforrásokkal. Ennek kevésbé látványos, ám nem elhanyagolható része az épületek korszerű szigetelése által elérhető megtakarítás. A szigetelés kapcsán külön kell kezelni az új beruházásokat, ahol már a tervezési szakaszban gondoskodni kell arról, hogy ez a leghatékonyabb legyen. Erre - mint ahogy más területre is - a takarékoság mellett jogszabályi előírások is vonatkoznak.

- **Energiatakarékos elektromos rendszerek és ezek automatizációja**

A létesítményeken belül nem csak a vízfelhasználáshoz közvetlenül kapcsolódó rendszerek esetén kell maximalizálni a hatékonyságot. Különleges figyelmet kell fordítani az elektromos rendszerekre is, úgy, mint a világítás és a légtechnika. Erre egyrészt a környezettudatos berendezések, eszközök (pl. energiatkarékos égők) alkalmazása, másrészt a teljes automatizáció jelenthet megoldást, amely központi számítógépes vezérléssel kezeli nem csak a világítási, fűtési rendszereket, hanem a nagy teljesítményű légtechnikai rendszert is.

- **Vízkezelés, tisztítószerke**

A fürdők higiéniájának fenntartása magas erőforrásigénnyel jelentkezik a vízkezelést és a tisztítószerke felhasználását illetően. Ez esetben is több szempontot kell figyelembe venni. A vízkezelés minél inkább vegyszermentes és automatizált legyen.

A takarítószeres nagy mennyiségben kerülnek felhasználásra, ezért egyrészt önmagában, gazdasági oldalról is szükséges a hatékony felhasználás-tervezés, a felhasználandó mennyiség minimalizálása (de egyúttal a biztonságos működés alapfeltételeként a megfelelő higiéniai szint megteremtése) érdekében. Másrészt maguk a tisztítószeres vegyszerként különleges környezeti kockázatot jelentenek, ennél fogva - különösen a klór alapú vegyületek esetén - a kibocsátás mérséklésére is kell törekedni.

- **Nagy zöldfelületek**

Ennek természet- illetve környezetbarát jellegét talán nem is kell hangsúlyozni. A fenntarthatóságnak itt leginkább humán szempontból - ti. a vendégek miatt - van jelentősége. Igazán jó, kellemes és természetközeli érzés egy szépen gondozott parkban, fák között tölteni az időt, gondozott pázsiton napozni és a virágokban gyönyörködni, amikor az ember egy fürdőben tölti a szünidőt vagy a hétvégét.

- **Szelektív hulladékgyűjtés**

Különösen a nyári strandszezon idején feltűnő, hogy mennyi műanyag flakon kerül a szemétkbe. Hulladékhasznosítási szempontból ez ma már megoldott kérdés, egyedül a szelektív gyűjtés hiányzik még sok helyen.

- **Természetbarát anyagok használata**

Az anyaghasználat ugyan elsődlegesen tervezési-műszaki kérdés, azonban a végső felhasználók, a vendégek szempontjából a jó közérzethez is nagyban hozzájárulnak az építésszerűen, belsőépítésszerűen jól megválasztott, természetes anyagok. Ezen felül hosszú távon is hozzá lehet járulni a fenntarthatósághoz azzal, hogy az életciklus végén az elbontás során minimális környezetterhelést okozzanak az építőanyagok. Ez minden épületre igaz, azonban a fürdők általában nagyméretű és intenzív módon használt létesítmények, ahol a felhasznált építőanyagok mennyisége nagy, valamint azok elhasználódási ideje is kicsi.

- **Zöld marketing**

A marketingkommunikáció és a környezetvédelem napjainkban egyre szorosabban kapcsolódik össze. A népesség jelentős része főleg a gazdasági szereplőket teszi felelőssé a kialakult klímahelyzetért. Az egyre gyorsuló klímaváltozás és ennek hatására erősödő környezetvédelem, illetve a vele kapcsolatos kommunikáció miatt a zöldmarketing is új lendületet kapott, amelyek előnyeit a fürdőknek is ajánlott kihasználni.

Egy természetes gyógytényezőt (gyógyvizet) használó fürdőlétesítmény, melynek általában szépen gondozott strandterülete is van, az ide érkező vendégeknek természetközeli élményeket nyújt, ezért a vendégek itt tartózkodásuk során fogékonyabbak a természet- és környezetvédelem szempontjai iránt.

Trendszerű az a folyamat, hogy a vásárlók (esetünkben: vendégek, turisták) számára **egyre fontosabb egy termék vagy egy szolgáltatás kapcsán a zöld szemléletmód.**

A projekthez kapcsolódó „zöld gyógyfürdők” várhatóan egyre sikeresebben tudják majd felhasználni a kommunikációjuk során, hogy termálenergiát, napenergiát használnak, minimalizálják a károsanyag-kibocsátást, ugyanakkor a vendégek felé egy-egy udvarias kérést is meg lehet fogalmazni, például a szelektív hulladékgyűjtés kapcsán.

Ezért is kiemelten fontos megjegyezni, hogy a fürdők kommunikációja akkor lesz a leghatásosabb, ha a zöld szemléletet a saját működésükön keresztül mutatják be, hogy ne csak „kampányidőszakban” mutassák magukat környezetbarátnak, hanem a mindennapok során is (pl.: papírmentes belső/külső kommunikáció, szemétgyűjtés a környezetükben, megújuló energiaforrások használata, termálenergia használata, fenntartható építőanyagok, nagy zöldfelületek stb.).

A **környezetbarát marketingkommunikáció** pozitív eredményeket hozhat, mivel olyan célcsoportokhoz is eljuthat, ahová a reklám már nem tud beférkőzni. Egyértelmű továbbá, hogy a környezeti és a természetvédelmi történések hírértéke jelentősen megnövekedett az elmúlt években, ennek következtében pedig szélesebb körben terjed, mint korábban. Ha egy fürdő a kommunikációjában a működését környezetbarátként mutatja be, az jelentős siker (lesz), hiszen a róla alkotott kép pénzbefektetés nélkül javul, publicitása pozitív lesz.

2.2. Település szinten

- **Fürdővárosi, gyógyhelyi miliő**

A gyógyhelyi jelleg túlmutat egy fürdölétesítmény fizikai határain. A fürdő tágabb környezetének a település részeként nem csak a turisták számára kell vonzó környezetet jelentenie, hanem a helyi lakosság számára is a magasabb életminőség elérése a cél. Ennek részét képezik a kisebb vonzerők (mint például a játszóterek, sportpályák és mint az arcukat egyik legjelentősebb része, a sétatér) esztétikai és kényelmi fejlesztése. Ezek közül a leggyakoribb és egyben leginkább sikeres elem a parkosítás, de ide tartozik kényelmet biztosító pihenőhelyek és a parkolók emberközeli kialakítása is.

Az előző (2014-20 közötti) EU-s fejlesztési ciklusban is több hazai gyógyhely jutott fejlesztési támogatáshoz, és a jövőben további lehetőségek várhatóak, mivel gyógyhelyek fejlesztése a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia egyik kiemelt programpontja.

- **Élhetőség, hatékony közlekedésszervezés**

A települési környezetbe ágyazott fürdölétesítmények nem csak önmagukban lehetnek környezettudatos működésűek. Az ebbe az irányba mutató törekvések hitelességét az is erősíti, ha a környezetük mellett a megközelíthetőségi lehetőségek között is elérhetőek kis

szennyezőanyag-kibocsátású közlekedési eszközök. Egy fürdőváros szintjén ez leginkább a kerékpár használatára vonatkozik. Ezért kiemelten fontos a jól átgondolt kerékpárút-hálózat a fürdők környezetében, de ugyanígy a tárolás és őrzés biztosítása is.

3. Az egészségturizmus általános jellemzői

A fürdők működése nem különíthető el élesen sem a számukra otthont adó településektől, sem pedig a vendégforgalmuk egyik alapjául szolgáló magas minőségű kereskedelmi szálláshelyekétől. Termálfürdőink többsége önkormányzati tulajdonban van, és gondolkodásmódjukon néhány esetben még mindig látszik, hogy nem tekintik magukat a versenyszféra részeinek, holott abban működnek. Gyógy- és wellness szállodáink magántulajdonban vannak, ezt eredményorientált működésük, a szolgáltatások megfelelő színvonala, a munkatársak felkészültsége és nyelvtudása egyértelműen tükrözi. Esetükben a fenntarthatóság elveinek érvényesülése közvetlen érdek is, akár műszaki oldalról, és ebből fakadóan a jövedelmezőség lehetséges növelése szempontjából, akár a piaci megjelenés, az arculat szempontjából is.

3.1. Fogalmi lehatárolás

Az egészségturizmus az egészségi állapot fenntartása, illetve annak javítása érdekében történő utazást és az azzal kapcsolatban igénybe vett szolgáltatások összességét jelenti. Részei, egyúttal fő termékei - a jelenlét és a beavatkozás intenzitása fokozódásának sorrendjében - a wellnessturizmus, a gyógyturizmus és az orvosi (egészségügyi) turizmus.

A wellnessturizmus alapvetően jó egészségi állapot fenntartását célozza - utazással egybekötve - a holisztikus szemlélet jegyében: testi, lelki, szellemi egészségre, ökológiai és társadalmi egyensúlyra törekedve. Wellnessen belül az alábbi specializált termékek különböztethetők meg: fitness, aktív wellness, családi wellness, beauty, selfness, soulness és medical wellness.

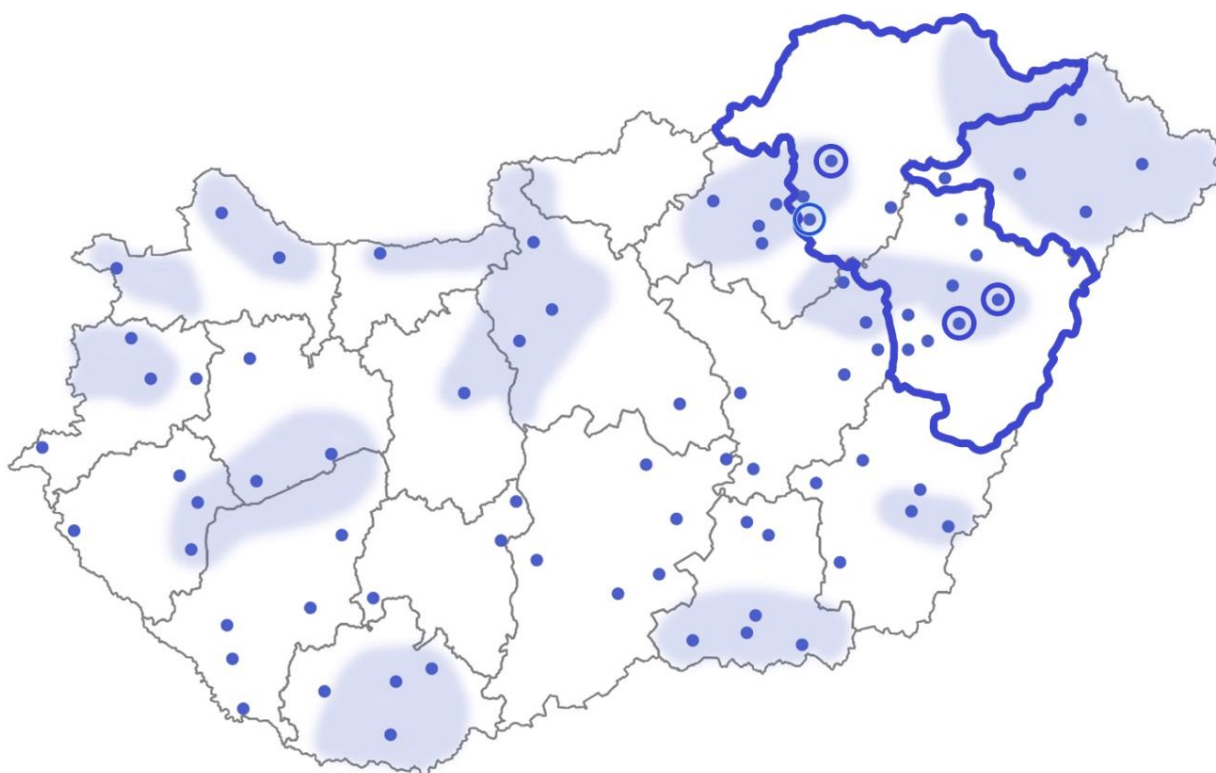
A gyógyturizmus gyógyüdülőhelyeken vagy gyógyászati létesítményekben való - meghatározott minimális idejű - tartózkodás, mely orvosi gyógymódok alkalmazásához kötött. Központi szerep jut valamilyen természetes gyógytényezőnek, ezek közé tartozik a gyógyvíz, a gyógyiszap, az éghajlat (gyógyklíma), a barlangi klíma, és a talajból nyert gázellőfordulások (például a tömény széndioxid-tartalmú mofetta).

A hazai gyógytényezők és használatuk:

- gyógyvizek és gyógyiszapok mozgásszervi panaszok kezelésére, prevencióra;
- ivókúrák emésztőszervi betegségek kiegészítő kezeléseként;
- fürdőkúra bőrbetegségek (pl. pikkelysömör) kezelésére;
- gyógybarlangok légzőszervi kezelésekre (allergia, asztma, krónikus obstruktív tüdőbetegség);
- klímaterápia hormonbetegségekre (pajzsmirigytúltengés) és légzőszervi betegségekre;
- CO₂-terápia érszűkültre, diabeteses érelváltozás kezelésére.

A **gyógyhely** egy természetes gyógytényezővel rendelkező településnek az a - hatóság által ellenőrzött és minősített - része, ahol a természetes gyógytényező igénybevételének gyógyintézményi feltételei (gyógyfürdő, gyógyszálló) biztosítottak, továbbá a gyógyítás zavartalanságát és a betegek nyugalma biztosító környezeti és infrastrukturális feltételek (levegőtisztaság, zajmentesség, rendezett zöldterületek stb.) adottak.

*A minősített gyógyfürdők elhelyezkedése a két megye gyógyhelyeivel
(az árnyékolt területek a turisztikai fejlesztési térségeket jelölik)*

Az orvosi turizmus orvosi kezelés, beavatkozás vagy komolyabb diagnosztikai eljárás kedvéért történő, döntően külföldi utazás. Motivációi:

- jó minőségű ellátás (az otthoninál) jóval kedvezőbb áron;
- azonnali hozzáférés várólista nélkül;
- innovatív kezelések, eszközök, speciális tudás melyek lehet, hogy otthon nem elérhetőek;
- az otthoninál kedvezőbb jogszabályi feltételek.

Napjaink turizmusában egyre szélesedik a termékpaletta, és az egyes termékeken belül egyre sokszínűbbé és specializáltabbá válnak a szolgáltatások. Olyan új vagy eddig csak részben érintett szakterületek is markánsabb szerepet kapnak, amelyeknek eredendően csekély kapcsolódásuk volt a turizmushoz. Egyúttal felértékelődött az egészség, az utazási motivációk között hangsúlyosabb szerepet kap annak megőrzése vagy a visszaszerzésére való

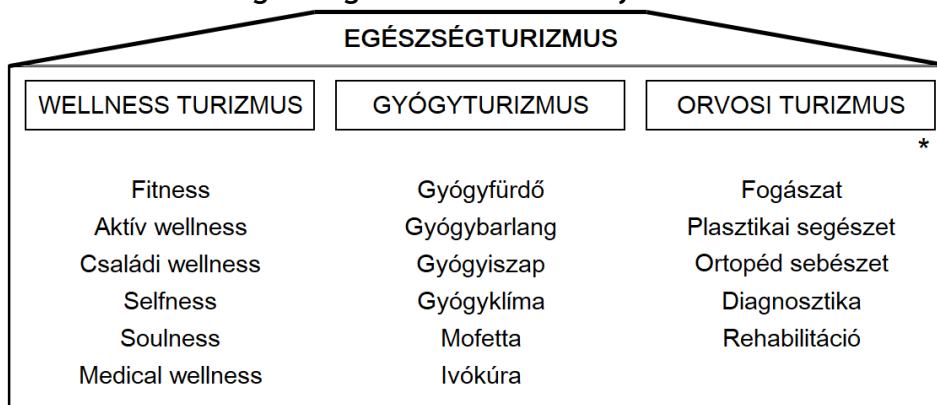

törekvés. Ezáltal folyamatosan nő az egészségturisztikai szolgáltatásokat igénybe vevők száma is. Mindez azzal jár, hogy olyan területeken is megjelent a turizmus, amelyek kívül esnek a korábban elfogadott forgalmi rendszeren.

Az egyes tudományterületek vagy részterületek, amelyeknek - viszonylag rövidebb időre visszatekintő múltjuk miatt - még nem alakult ki a tudományban (és a szakmai körökben) közmegegyezéssel elfogadott módon definiált fogalomrendszere, igénylik az egységes megközelítést. Az egészségturizmusban a kezdeti időket már meghaladtuk a fogalmak megalkotása terén is, ezért kialakulóban van egy viszonylag azonos értelmezés az egyes kifejezéseket illetően. Ám ez a viszonylagosság, valamint a totális turizmus révén kiszélesedő szakterületek éppen elegendőek ahhoz, hogy a gazdasági életben (tehát a turizmus működése, működtetése közben), de ugyanúgy az oktatásban is félreértések és félreértelmezések keletkezzenek, amelyeknek aztán jogi, pénzügyi, vagy más negatív következményekkel járhatnak.

Az egészségturizmuson belül külön kategóriaként kell tekinteni a wellness-, a gyógy- és az orvosi turizmusra.

Az egészségturizmus korszerű felosztása

* Hazánkban ezek a legjellemzőbb, külföldiek által igénybe vett orvosi szolgáltatások

Forrás: Ruszinkó Á.-Donka A. 2019.

A modern turizmusban az utazók mindenhol megjelennek, nem csak az eredetileg számukra létrehozott létesítményekben. Ehhez hasonló folyamat az egészségturizmusban már korábban is megfigyelhető volt, hiszen a gyógyvíz (illetve más gyógytényezők) alkalmazása elsődlegesen egészségügyi célokat szolgált. Turisztikai vonatkozása kezdetben csupán amiatt keletkezett, hogy ezek a gyógytényezők térben korlátozottan állnak rendelkezésre, tehát a gyógyulni vágyók részéről utazási kényszer lépett fel. Napjainkban azonban részben megfordult a helyzet, és maga az utazás lett az elsődleges cél, a desztinációban azonban minden adottság, jelenség az érdeklődés tárgyává vált. Így már nem csak maga a gyógyvíz jelent vonzerőt a turisták számára, hanem a már meglévő (tágra értelmezett) egészségügyi infrastruktúra minden más eleme is, így a kozmetikai beavatkozások, speciális orvosi kezelések, vagy a szellemi rekreációnak a különböző formái.

A fogalmak megfelelő, egységes alkalmazása nagyban elősegíti azt, hogy a különböző szakterületek hatékonyan tudjanak együttműködni a turizmus alpinfrastruktúráját működtetőkkel, és minél teljesebb körben ki tudják szolgálni a továbbra is gyorsan növekvő - részben a turisták, részben a leendő szakemberek részéről mutakkozó igényeket.

3.2. A Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia egészségturizmusra vonatkozó megállapításai, lehetőségei

Statisztikai adatok

Ebben a részben megállapítást nyer, hogy a legnagyobb fajlagos költség az **egészségturizmus**, valamint az üdülés, szórakozás motivációval utazókat jellemezte. A hosszabb, négy és több éjszakás utazások esetében szintén az egészségturizmus motivációval utazók fajlagos költsége a legmagasabb.

Egészségturizmus céljából arányaiban a legtöbben Ausztriából (27,0%) és Csehországból (26,6%) érkeznek.

„A klasszikus turisztikai termékek nemzetközi és hazai trendjei” fejezet a következőket írja az egészségturizmusról:

Az egészségturizmus – az egészség szerepének felértékelődése miatt – a turizmus egyik leggyorsabban fejlődő területe. Az IMF (Nemzetközi Valutaalap) átlagosan évi 4,8%-os turisztikai növekedést prognosztizál 2020-ig, a wellness turizmusnak viszont az előrejelzések szerint 7,5%-os lesz az éves növekedési üteme (Global Wellness Institute, 2017). A tradicionális – természetes gyógytényezőkre épülő – gyógyturizmus alapját és folyamatosan bővülő keresletét az egyre jobban előregedő társadalom, valamint a XXI. századi civilizációs betegségek biztosítják, fő vendégkörét elsősorban az orvosi javallatra gyógykezelést igénybevevő vendégek (betegek) jelentik.

Hazánk egyedi termékértékesítési előnyét ma elsősorban kedvező ár-érték arányú szolgáltatásai jelentik. Az ország 210 településén 225 turisztikailag jelentős fürdő van.

A pozitív mutatók ellenére **általános jelenség a fürdőknél a profitabilitási és gazdálkodási nehézség**. Csak a legnagyobb, nemzetközi jelentőségű fürdők képesek profitot termelni, az önkormányzati tulajdonban álló és működtetett közepes- és kisméretű fürdők gyakran veszteségesek, bevételeik sokszor még az amortizációt sem fedezi.

A nevesített kiemelt turisztikai fejlesztési térségeken kívüli területek

Függetlenül attól, hogy ezek kiemelt turisztikai fejlesztési térség részét képezik-e vagy sem, érvényesíthető esetükben egy olyan logika, mely a hálózatosodást, a klaszteresedést, specializációt és a tematikusan, vagy célcsoportok szerint szegmentált kínálat megteremtését helyezi előtérbe, ezáltal a térségi márkaprofílt meghatározva alakítja ki a térség termékínálatát.

„Az országos szintű turisztikai márka megújításának irányai” fejezetben:

A turisztikai márka meghatározó elemévé olyan adottságunkat, erőforrásunkat lehet emelni, amely alkalmas arra, hogy

- megkülönböztető erővel bírjon más országok turisztikai országmárkáihoz képest,
- az ország valós turisztikai adottságainak megfelelő üzeneteket közvetítő márkarendszer építkezzen rá,
- kiemelje az országot a „low budget” desztináció kategóriájából és minőségi élményígéret megfogalmazását tegye lehetővé, magasabb költési hajlandóságú szegmenseket vonzva,
- termékeken és desztinációkon keresztül átívelő erővel bírjon,
- erősítse a turizmus, mint integráló ágazat szerepét, azaz egy komplett iparág épülhessen rá több ágazat együttműködése révén.

Ilyen egyedi, meghatározó erőforrás lehet hazánk páratlan édesvízkészlete. A vendégéjszakák nagy része jelenleg is olyan településeken realizálódik, ahol a víz valamilyen formában fontos szerepet játszik, a víz köré komplex iparágak épülnek, amelyek a turizmus fejlesztésével új lendületet kaphatnak. Magyarország turisztikai márkájának ezért meghatározó eleme kell, hogy legyen a víz, mint erőforrás.

Fejlesztéspolitikai, tervezési és támogatási eszköztár

Ez a rész az alábbi lehetőségeket, eszközöket említi:

- gyógyhelyek komplex turisztikai fejlesztése (GINOP 7.1.3);
- természetes gyógytényezőkre vonatkozó kutatások.

3.3. A hazai egészségturizmus kereslete és kínálata

3.3.1. Wellnessturizmus

Az ezredforduló óta elképesztő fejlődésen ment keresztül. Mint turisztikai termék 2000. körül jelent meg hazánkban. A fürdők wellness szolgáltatásai is rendkívül nivóssá és sokszínűvé váltak, a wellness szállodák száma és vendégforgalma is látványosan nőtt. Mind a fürdőken, mind a szállodákban egyre specializáltabb és az egészségmegőrzés szempontjából egyre hatékonyabb wellness programokat kínálnak.

2019-ben 5,3 millió körül volt a wellness szállodákban eltöltött vendégéjszakák száma. A vendégkör döntő hányada (kb. 75-80%-a) belföldi. (A wellness-szállodákról 2013. január 1-től a KSH nem közöl adatokat.)

3.3.2. Gyógyturizmus

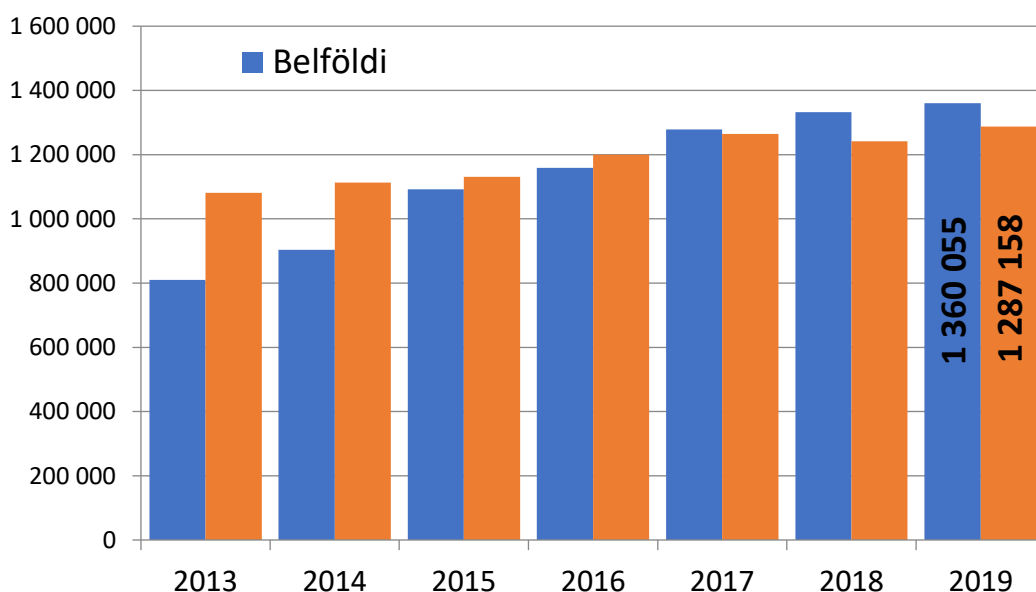
Hazánk turisztikai termékei közül az egészségturizmus tudja felmutatni a legnagyobb fejlődést az elmúlt 20 évben. 2000 éves fürdőkultúránkra, bőséges és rendkívüli gyógyhatással bíró vizeinkre, az orvosok, gyógytornászok, gyógymasszőrök tudására, műemlékfürdőinkre és egyéb ismert fürdőhelyeinkre építve a 2001. január 15-én elindult Széchenyi Terv adta meg azt a lökést, mely a jelenlegi, újabb aranykorhoz vezetett.

Egészségturizmusunk sikeres működését a következő kínálati elemek biztosítják:

- az ország területének 80%-a alatt termálvíz található
- közel 1400 termálkút
- közel 400 termál- vagy gyógyvizes fürdő
- 270 minősített gyógyvizes kút (146 településen)
- 115 minősített gyógyfürdő
- 40 minősített gyógyszálló
- 32 minősített gyógyhely
- 5 gyógyiszap-lelőhely
- 5 gyógybarlang
- 2 mofetta

Emellett 157 termálfürdő, 198 élményfürdő, 231 strand, 133 uszoda, 179 tanuszoda és 12 egyéb fürdő található az országban.

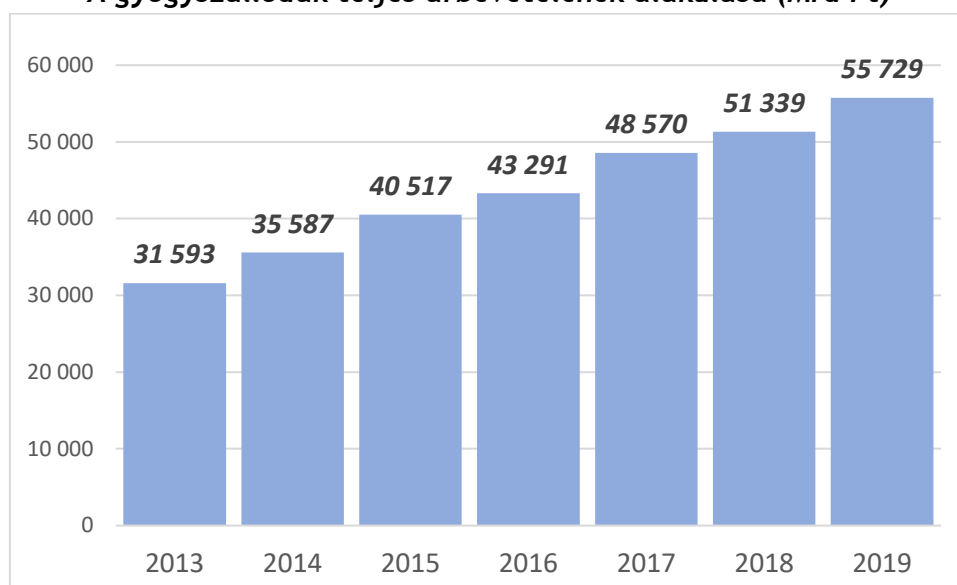
2019-ben hazánkban a kereskedelmi vendégéjszakák száma: 31,5 millió volt, ebből szállodában 23,34 millió, ebből gyógyszállodában: 2,647 millió realizálódott (a szállodai vendégéjszakák 11,3%-a). A külföldiek és a belföldiek aránya a következőképpen alakult:

Legfontosabb küldőpiacaink a következők Németország, Oroszország, Ausztria, Csehország, Szlovákia, Románia, Lengyelország, Izrael, Ukrajna, Olaszország.

A vendégek közel 50-50%-os arányban külföldiek, illetve belföldiek. Elmondható, hogy a gyógyturizmus erősebb nemzetközi vonzerő, mint a wellness, utóbbi területen a belföldi vendégek vannak erős többségben: arányuk 75-80% közötti. A gyógyszállodák árbevétele 2013. és 2019. között 76,4%-kal bővült!

A gyógyszállodák teljes árbevételének alakulása (Mrd Ft)

A wellness szállodák forgalma - amíg a KSH mérte - kb. kétszerese volt a gyógyszállodáénak. Eszerint 2019-ben a 2,647 millió gyógyszállodai vendégéjszaka mellett 5,3 millió körül volt a wellness szállodákban eltöltött vendégéjszakák száma. A fenti adatok alapján tehát az egészségturizmus - a gyógy- és wellness szállodák révén - a hazai szállodai vendégéjszakák ~33%-át adja!

A Magyar Fürdőszövetség kimutatása alapján 200 olyan fürdő működik az országban, melynek szerepe van a turizmusban (tehát vendégéjszakát is generál). 2019-ben kb. 45 millió vendég fordult meg a hazai fürdőkben. A fürdőszolgáltatások után az államkasszába ténylegesen befizetett ÁFA 2019-ben 12,1 milliárd forint volt.

3.3.3. Orvosi turizmus

A Patients Beyond Borders adatai a „medical tourism” iparágat egy évi ~180-200 milliárd dollár forgalmat generáló üzletnek tartják, olyanak, amely évről évre megbízhatóan 15-20%-os növekedést képes felmutatni. Becslésük szerint 2019-ben megközelítőleg 18-20 millió páciens lépte át valamelyik országhatárt, keresett otthonától távolabb gyógyulást, és költött fejenként átlagosan 5000 és 6500 USD között csak orvosi szolgáltatásokra.

A globális iparágban résztvevők (betegek) 72%-a számára ma a **magasabb ellátási színvonal**, ezen belül a **fejlettebb technológia és a gyorsabb hozzáférés együttese** a legfőbb szempont a célország kiválasztásában.

Magyarországon egyértelműen a **fogászati** kezelések iránt mutatkozik a legnagyobb volumenű kereslet, becslések szerint Magyarország e téren 40%-os részesedéssel piacvezető Európában. Ezen felül a **plasztikai és ortopédsebészeti beavatkozások**, a nőgyógyászati és fertilitást javító (IVF), valamint a medical spa kezelések találhatók a legnépszerűbb kezelések között.

Fő küldőpiacaink fogászat területén Ausztria, Németország, az Egyesült Királyság és Írország. Egyre nagyobb volumenben érkeznek egészségügyi céllal turisták Oroszországból, Ukrajnából, Romániából, Olaszországból, Franciaországból, Norvégiából, az Egyesült Államokból és az Arab félszigetről.

Megbízható vendégforgalmi adatok a regisztrációs kötelezettség hiánya miatt nem állnak rendelkezésre, illetve az orvosi turizmus által generált vendégéjszakák száma sem ismert, mivel a vendégek számos kategóriájú szálláshelyet vesznek igénybe, tehát nem körülírható vendégforgalom (szemben pl. a gyógyturizmussal).

4. A zöld koncepció megjelenése az egészségturizmusban

4.1. A zöld koncepció megjelenése a szállodákban

A Magyar Szállodák és Éttermek Szövetségének Zöld Fürdő címével kapcsolatos tapasztalatok a Karakasné Dr. Morvay Klárával (BGE főiskolai docens, MSZÉSZ szakmai tanácsadó testületének tagja) projektfelelőssel készített mélyinterjú alapján

A Magyar Szállodák és Éttermek Szövetségének jelenleg 455 tagszállodája van, köztük gyógy- és wellness szállodák is.

A környezetvédelmi szempontok minél szélesebb körű figyelembevétele érdekében a Szövetség 1993-ban indította el „Zöld szálloda” programját.

A program kampány jelleggel kezdődött, elsőként a „Ne zavarj” programcsomaggal, majd kis lépésekkel jutott el mai formájába. Ennek első lépése egy tájékoztató programcsomag volt, amely alapján az egyes szállodák kialakíthatták saját környezetvédelmi munkacsoportjaikat. Azóta két évente írnak ki pályázatot a Zöld szállodai cím elnyerésére. Maga a cím is csak két évig viselhető.

A cím elnyeréséhez igen részletes, 60 elemből álló szempontrendszer társul, melynek része a létesítmény ökológiai lábnyomának kiszámítása és egy önértékelés. Az önértékelés legtöbb elemének figyelembevétele - természetesen a speciális jellemzők figyelembevételével - **megfontolandó a fürdők esetén is**, akár egyéni kezdeményezésre, akár szervezett kezdeményezés alapján kerül kialakításra egy zöld minősítési rendszer. A Szállodaszövetség által vizsgált elemek a következők.

Szempont	Kiegészítés
1. téma: Tájékoztatás	
A hotelnek van környezetvédelmi felelőse és környezetvédelmi programja	
A menedzsmen és a dolgozók kapnak környezetvédelmi oktatást	
Évente legalább egy átfogó környezet-védelmi és energetikai ellenőrzést tartanak a szállodában, az eredményeket és az akciótervet dokumentálják	
Tájékoztatják a vendéget a szálloda környezetvédelmi munkájáról	
Van kapcsolat környezetvédő szervezettel, tevékeny részvétel környezetvédelmi akcióban	<i>pl. Szemétszedés, faültetés</i>
Környezetbarát közlekedést ajánlanak a vendégnek	<i>pl. Green taxi, tömegközlekedés, kerékpár</i>

2. téma: Energia	
A fogyasztások napi mérése / gáz, villamos energia	
Energiatakarékos égők használata a közösségi helyiségekben	<i>pl. fénycsövek (T5, T8, kompakt), LED-es világítótestek</i>
Energiatakarékos égők mindenhol, ahol lehet LED	
Alkalmaznak hővisszanyerős megoldást	<i>pl. Légkezelő berendezések hővisszanyerővel; hulladékhő hasznosítása; hővisszanyerés melegvízes rendszereken; termálvíz hőhasznosítás stb.</i>
Fázisjavító berendezést alkalmaznak	
Megújuló energiaforrást használnak	<i>pl. hőszivattyúk, napkollektorok, napelemek stb.</i>
A gépészeti berendezések csövei, csőrendszerei hőszigeteltek	<i>pl. szigetelés a fűtési, hűtési, melegvíz rendszereken</i>
Az épület ablakai hőszigeteltek/hővédő fóliával ellátottak, alkalmaznak árnyékolási technikát	
Az épület szerkezet hőszigetelt	
Szobai kártyás kapcsoló / főkapcsoló használata a vendégszobában	<i>a világítás, a szobai dugaljak, illetve a légkondicionáló berendezés csak a jelenlét esetén üzemel</i>
A közösségi és személyzeti terekben jelenlét-érzékelős világítási rendszer	
Épületfelügyeleti rendszer használata	<i>pl. Épületautomatika / épületfelügyeleti rendszer van kiépítve, amely az épületgépészeti és épületvillamossági rendszereket vezérli, felügyeli</i>
Energiatakarékos berendezések beszerzése	<i>pl. "A" / magas energiasztályú berendezések beszerzése, új beszerzésnél a legkedvezőbb energiasztályú berendezést preferálják</i>
3. téma: Víz	
Naponta mérik a vízfogyasztást	
Víztakarékos csaptelepeket/perlátorokat alkalmaznak; víztakarékos zuhanyfejek	
Víztakarékos WC tartályok kettős öblítő rendszerrel, piszoárok érzékelőkkel	
Hűtőtornyok vízkezelése	<i>az épületben nem alkalmaznak nyitott (átfolyós) vízhűtéses megoldást, ehelyett elfogadott az evaporatív hűtőtorny, illetve a szárazhűtő berendezés használata.</i>

Vendégtörölköző/ágynemű csere a vendég kérése alapján	
Csapadékvíz hasznosítás	<i>pl. kert öntözésére</i>
Fürt kút locsoláshoz	
Automata öntözőrendszer	
Wellness részleg és úszómedencék az ÁNTSZ "Üzemeltetési szabályzat közhasználatú fürdők részére" alapján működnek/üzemnapló szabályos, csak OTH engedélyes vegyszert használnak	<i>121/1996 (VII.24.) Korm. rendelet 37/1996 (X.18) NM rendelet</i>
4. téma: Szennyvíz	
A konyhai (zsíros) szennyvíz kezelése megoldott	<i>pl. zsírfogó, homokfogó berendezés használata</i>
Nem engedik a közcsatornába a főzőolajat, biológiai, szerves hulladékot, ételmaradékot	<i>összegyűjtés, elszállítás, pl. Biofilter Kft., újrahasznosítás. Komposztálás</i>
„Szürkevíz” hasznosítás	<i>Használt ivóvíz, de nem szennyvíz</i>
5. téma: Hulladékgazdálkodás	
A veszélyes hulladékra vonatkozó szabályokat betartják, elkülönítve tárolják, a megsemmisítés útját követik	<i>pl. vegyszeres kannák, elem, izzók, akkumulátorok, ételmaradék</i>
Újrahasznosított anyagokat használnak	<i>pl. papír, csomagolóanyag, kéztörölő</i>
Az elszállított hulladék mennyiséget naplózzák, az éves hulladékbevallást elkészítik	
Szelektív hulladékgyűjtés	<i>pl. külön gyűjtik a papírt, üveget, műanyagot</i>
Szelektív hulladékgyűjtés a vendégszobákban	<i>a szobákban is megvalósul a szelektív gyűjtés, pl. osztott szemeteskák alkalmazása</i>
Külön gyűjtik az elektronikus hulladékot és a szárazelemeket	
A keletkezett hulladék mennyiségét újrahasznosítással csökkentik	<i>pl. hulladék-tömörítés, komposztálás</i>
Az ételmezőgazdálkodás csökkentésére lépéseket tesznek	<i>pl. vendégtájékoztatás, személyzeti szemléletformálás, tudatos menü összeállítás és beszerzés, adományozás</i>
Leselejtezett eszközök/készletek újrahasznosítása, adományozása	<i>pl. Textíliák újrahasznosítása, karitatív felajánlások, kiárulás, tovább értékesítés</i>
6. téma: Ózonréteg védelem	
Nem használnak CFC gázokkal működő berendezéseket	<i>a még működő, lecserélés előtt álló CFC-vel működő berendezéseket évi rendszerességgel ellenőrzik/szivárgás/</i>
Nem dohányzó hotel	<i>A szálloda teljes területe nem dohányzó, dohányzás csak az erre kijelölt helyen engedélyezett</i>

Töltőállomás létesítése elektromos járművek részére	
7. téma: Zöld beszerzés	
Csak környezetvédelmi tanúsítvánnyal rendelkező, illetve környezetbarát anyagokat használnak	<i>pl. tisztítószer, vegyszer, bekészítések</i>
A vegyszeres göngyöleget visszaviszi a beszállító	
Nagy kisserelésben vásárolnak, amit lehet	
Van többféle bioélelmiszer	<i>Nem vegyszerezett élelmiszerek, biosarok</i>
Fair-trade árut vásárolnak	
A szállodához legközelebb eső helyről szerzik be az élelmiszereket/ helyi termelő/, egyéb árukat	
Előnyben részesítik a hazai terméket	
8. téma: Zöld iroda	
Az irodá(k)ban természetes fény van	
Az asztalok az egészséges fényviszonynak megfelelően vannak elhelyezve, illetve tökéletes a megvilágításuk	
A bútorokat, berendezéseket, padlóburkolatokat nem kezelték káros anyagot kibocsátó festékekkel, vegszerrel	
A bútorok környezetvédelmi tanúsítvánnyal rendelkeznek	
Energiatakarékos, alacsony károsanyag-kibocsátású berendezések használata	<i>pl. modern monitor, magas frekvenciájú képernyők, irodatechnika</i>
A bútorok az ergonómiai előírásoknak megfelelnek	
Élő növény az irodában	
Az irodaszerek környezetbarát anyagból készültek	
Legalább 80%-ban újra hasznosított papírt használnak	
Szelektíven gyűjtik az irodai hulladékot: papír, elektronikai hulladék, toner	

Eleinte komoly vállalásként jelentek meg az egyes kritériumok, ma már azok nagy része jogszabályi előírás is, így a hotelek számára a címtől függetlenül is kötelező.

Az egészségturizmus az egyik legjelentősebb hazai turisztikai termék. Ehhez azonban szükség van a legmagasabb színvonalú infrastruktúrára, amelynek központi eleme a minőségi szálláshely. Azok a fürdők sikeresek, amelyek közvetlen környezetében ilyen (minőségben, kínálatban, stílusban illeszkedő) szálláshelyek is megtalálhatóak. A Szállodaszövetség Zöld Szálloda projektében való részvétel inkább a városi szállodák részéről jellemző, **gyógy- és wellness szálló kevés van közöttük, pedig számukra sok esetben könnyebb is lenne megfelelni a kritériumoknak**, mert azok körül sok azonos a wellness szállodákkal szemben támasztott követelményekkel.

Évről évre viszonylag kevés szálloda pályázik a címre, a kb. ezer szállodából 100-120 méretet meg magát egy-egy alkalommal, annak ellenére, hogy a feltételrendszer önellenőrzés alapú, nincs automatikus szövetségi ellenőrzés, továbbá a szállodák részéről nem kell díjat fizetni a részvételért. A 100 körüli pályázó már annak fényében, hogy a Szövetség 455 tagszállodával rendelkezik, komoly érdeklődésnek tekinthető.

A szakember véleménye szerint nagy lehetőség van a pályázati lehetőség kiterjesztésében, akár annak vonzóbbá tételében, a nem-tag szállodák, vagy akár a panziók részére is, ám ezekre jelenleg a szervezet részéről még nincs egyértelmű szándék.

Az ismertetett szempontrendszer alapján jól látható, hogy a pályázat feltételei egyszerűek, alapvetően jó gyakorlatokat vár el. A pályázó szállodák önmaguk pontozzák a teljesüléseket, részben mellékelendő igazolások, bizonyítások alapján, de nem jellemző a konkrét ellenőrzés. A lebonyolítás bizalmi elven alapul, hiszen a hotel igazgatójának aláírása szerepel a benyújtott anyagon.

A Szövetség nem végzett felmérést arra vonatkozóan, hogy miért nem emelkedik a Zöld szálloda cím népszerűsége, miért nem pályáznak még többen. Az azonban megállapítható, hogy akik részt vesznek benne, azok a presztízs szempontokat mérlegelik. Többségük nemzetközi vagy hazai lánchoz tartozó hotelek, ahol megvan a központi szándék, egyben az esetleges kisebb vagy nagyobb fejlesztésekhez szükséges tőkeerő is. Ezek a szállodák a jelenleginél is magasabb színvonal elérése érdekében pályáznak, illetve többségében az üzletpolitikájuk része is, hogy a hasonló kezdeményezések részesévé kell válniuk. Ezen felül - a lánchoz tartozásból fakadó előnyök révén - a környezettudatos fejlesztések terén jóval előrébb is tartanak más szállodákhoz képest.

Az egyéni, nem lánchoz tartozó szállodák esetén a részvétel minden esetben a tulajdonos erős elkötelezettségén alapszik. Akik nem vesznek részt a Zöld Szálloda kezdeményezésben, azoknál többnyire maga az épület régi, elavult, olyan mértékben, hogy azzal nem lehet maradéktalanul véghezvinni a korszerű környezetbarát fejlesztéseket, vagy azok magas költséggel járnának, amit önmagában nem megtérülő beruházásnak minősítenek.

A műszaki feltételek mellett számos olyan kritérium is szerepel az elvárások között, amely csak attitűdön múlik, tehát kisebb szervezési, szemléletmódbeli módosításokat kell vagy kellene végrehajtani.

A pályázatokon szinte állandó jelleggel részt vevő szállodák - köztük a kisebbek is - nagyon elkötelezettek, minden szempontból hasznosnak tekintik nem csak a részvételt, hanem az annak kapcsán megvalósuló, zöld szemléletet tükröző fejlesztéseket és üzemeltetést is.

Az érdeklődés elmaradása esetén több indokkal lehet találkozni, ezek közül a leginkább jellemzőek:

1. A tulajdonos nem szán erre anyagi erőforrásokat - ez fordul elő a legtöbb esetben. Ez a pályázat kapcsán felmerülő fenntarthatósági alapelvekkel történő azonosulásnak olyan jellegű hiányát jelenti, hogy bár elméletben akár egyet is értenek vele, azonban lépéseket nem tesznek az érdekében.

2. Ehhez hasonlóan anyagi természetű, amikor egyszerűen nem rendelkezik elegendő tőkeerővel a tulajdonos ahhoz, hogy megteremtse a környezetbarát működés megfelelő feltételeit.
3. Továbbá előfordul, hogy nem találnak megfelelő humán erőforrást a projekt kezelésére, nincs a végrehajtásért felelős személy.

Ennek ellenére az is jól látható, hogy a szállodák a kritériumrendszer számos elemét megvalósítják. Ezek többségének fókuszában a takarékoság áll. Ez közvetlenül is gazdasági előnyként jelentkezik számukra, ezért fokozottan motiváltak a fejlesztésre. Ezek azonban csak apróságok a teljes egész követelményrendszer vagy szemléletmód szempontjából.

Amennyiben minden szálloda megcsinálná ezt az auditot, akkor a Szállodaszövetség meglátása szerint többségüknel arra az eredményre jutnának, hogy a kritériumok többségének már most megfelelnek, csak még nem érzik, hogy ez milyen fontos kérdés a maga teljességében. Ennek kapcsán meg kell jegyezni, hogy ha nemzetközi kitekintést teszünk, akkor jól látható, hogy azokon a területeken, ahol már ma is markánsabban érezhető a mindennapokban is a klímaváltozás (például Izraelben), ott proaktívak a piaci szereplők is, előre mennek, mivel naponta érzik a fokozódó hátrányokat. Idehaza még inkább a téma marginális kezelése jellemző a hotelekre.

A program kapcsán is lehet tapasztalni hiányosságokat. Ezek bármelyikének a kezelése hozzájárulhatna az érdeklődés növekedéséhez. A legfőbb akadályok a következők:

- nem történik kampánytevékenység a Szövetség részéről, amely a program népszerűségének növekedésével járna;
- nem kötődik hozzá nyereség, előny, amit élvezhetnének a tagszállodák (ide tartozhatna például az is, hogy az ezzel a minősítéssel rendelkező szállodák valamilyen előnyben részesülhetnének a pályázati források vagy marketingkommunikáció esetén);
- nem kapcsolódik hozzá adókedvezmény, pedig ez külföldön már sok helyen megtalálható;
- nem lett felfuttatva a díj, nem alakult ki presztízs-értéke.

Ezen túl fokozatok bevezetésére is lehetne kísérletet tenni. A háromfokozatú díjazással további motivációkat kapnának a szállodák, biztosabb lenne a folyamatosság, látható lenne, ki hol tart.

A zöld szemlélet terjedésének akadályai között kell megemlíteni azt is, hogy az egyes munkatársak - rendszeres tréningek, képzések nélkül - nehezen találják meg ebben a működésben a saját feladataikat. Szerencsésre ezek a tréningek ma már kezdenek általánosak lenni az arra nyitott hotelek esetén.

Több éves elnyert díj után a szállodák Örökzöld Szálloda címet kapnak. Ezen a téren az lenne a szerencsés, hogy számukra is kialakításra kerüljön valamiféle feladatrendszer, hiszen az idő múlásával - és a technológia fejlődésével - az egykor zöld szállodák ma már kevésbé teljesítik a korszerű feltételeket.

A globális környezet romló állapota miatti aggodalom sorra arra készteti az egyes desztinációkat, hogy egyre átfogóbb módon alkalmazzanak fenntartható turisztikai megoldásokat. Ennek a szemléletnek az egyik legjelentősebb programja a **Green Globe**, amelynek minősítési rendszere a 182 ország által jóváhagyott Agenda 21 elvein alapul. A Green Globe küldetése, hogy elősegítse a fenntartható környezeti és társadalmi gyakorlatokat, maximális előnyöket biztosítson az érdekelteknek, miközben választási lehetőséget biztosít az érintett fogyasztók számára. Egy felmérés alapján az utazók több mint 62%-a szerint a „zöld” címke arra ösztönzi őket, hogy ez alapján fontolják meg a szálláshelyek kiválasztását. Egy 2006. évi felmérés alapján a Fortune 500 listán szereplő vállalatok több mint 80%-a készített környezetvédelmi chartákat.

Ha nemzetközi szintet vizsgáljuk, például a Green Globe díj egy igen magas költséggel járó cím, amelynek a megszerzéséhez összetett út vezet. Ennél fogva hiába jó a brand, idehaza ez sem terjed el. A Zöld Szálloda díj számára tapasztalat, hogy érdemes lehetne - a nagy presztízs érdekében - hasonló alapelveket alkalmazni, bár a hazai piac korlátaira jellemző, hogy egy szervezet próbált eddig eleget tenni a Green Globe feltételeinek, azonban az egy évnyi próbálkozást követően a későbbiekben már nem foglalkozott ezzel a kérdéssel.

A korlátok közé tartozik még, hogy nagyon magas a piacon a különböző elérhető díjak, címek száma, így a szállodák sokszor maguk is nehezen tudják eldönteni, mely irányokra helyezték a hangsúlyokat.

A szállodák részéről is merülnek fel olyan akadályozó tényezők, amelyek az egész rendszer hatékonyabb működésének korlátai közé sorolhatók. A címet megszerző hotelek sokszor nem kezdenek kommunikálni az elismerésről, ennél fogva a köztudatba sem került át annak létezése. Pedig ezen a téren akár kisebb fejlesztések is nagy eredményt hoznának (aláírásba, céges arculati elemekbe beépítés, honlapon történő megjelenés, PR-cikkek, tájékoztatás stb.).

A Szállodaszövetség a maga részéről mindent megtesz a díj presztízserértékének növelése érdekében. Korábban csak egy oklevelet adtak át a nyerteseknek, ma már tárgyi jutalmak, általában a napi munka során hasznosítható berendezéseket is kapnak a szállodák. A díjátadás tapasztalatai alapján elmondható, hogy érdemes nagy médiaeseményt, show-t is csinálni belőle, ami szintén közvetlenül járul hozzá az ismertséghez és egyúttal népszerűséghez is.

A legutóbbi pályázati kiírás lebonyolítása a pandémia időszakához kötődött. A turizmus leállása miatt volt olyan terv, hogy elhalasztják a kiírást, azonban kiderült, a szokásosnál nagyobb volt az érdeklődés a szállodák részéről, vélhetően annak köszönhetően, hogy az

üzem leállításával több idő jutott a felújításokra, fejlesztésekre, így összességében volt idejük összeállítani a pályázati dokumentációt, illetve az annak az alapján képező fejlesztéseket.

4.2. Egy előremutató hazai kezdeményezés: a Termál-Egészségipar koncepciója

Az alábbi fejezet, mely a Termál-Egészségipar koncepcióját foglalja össze, még 2009-10-ben készült, és az akkori helyzetet tükrözi, az akkori adatok, várakozások, előrejelzések szerepelnek benne. Ez a koncepció képezte az alapját Az Új Széchenyi Terv - a talpraállás, megújulás és felemelkedés fejlesztéspolitikai programja című kormányzati dokumentum „Gyógyító Magyarország - egészségipari program”-jának (pp 41-96).

TERMÁL-EGÉSZSÉGIPAR (vezetői összefoglaló)

1. A PROGRAM INDOKOLTSÁGA

Hazánkban - talán a gyógyszeripart leszámítva - sajnos nem alakult ki, illetve a rendszerváltozás után nem maradt meg egyetlen olyan tipikus magyar iparág sem, melyről rögtön hazánkra asszociálna bárki külföldön.

Az alábbiakban ismertetésre kerülő Termál-Egészségipar (Magyarország Európa Termálmedencéje) koncepciója egy olyan „nemzeti ipar” kifejlesztését tűzte ki célul, mely összetéveszthetetlenül jellemző hazánkra, és amellyel kapcsolatban olyan természeti és humán adottságokkal rendelkezünk, melyek stratégiai előnyt biztosítanak számunkra. A 3. pontban szereplő résziparágak között rendkívül erős szinergiák mutathatók ki, ezek kifejtését ld. a 4. pontban.

A legfontosabb résziparágak fejlesztésének szükségességét, illetve az irántuk megnyilvánuló keresletet az alábbiak támasztják alá:

- A környezetbarát geotermikus energia elsősorban fűtési célokra történő felhasználása egyfelől hozzájárul azon EU-s elváráshoz, hogy 2020-ra hazánk energiaigényének 20%-át megújuló energiaforrásokból fedezzük, másfelől külső energiafüggőségünket csökkenti.
- A WTTC (World Travel and Tourism Council) előrejelzése szerint 2020-ra hazánk nemzeti össztermékének már több mint 12%-át adja majd a turizmus, melyen belül az egészségturizmus (már ma is az idegenforgalom 25%-át produkálja) kiemelkedő szerepet kap.
- A mozgásszervi panaszokra felírt gyógyszerek fogyasztása is dinamikusan erősödik, köszönhetően a növekvő átlagos életkornak és az idősebb korban igen gyakran fellépő mozgásszervi betegségeknek.
- A biotermékek, funkcionális élelmiszerek termelése is rendkívül perspektivikus iparág, mivel az USA-ban és Nyugat-Európában ezen termékek fogyasztása évi 20-25%-kal nő.

A Termál-Egészségipar tehát **kiváló adottságainkon alapul, illetve az általa létrehozott termékekre/szolgáltatásokra nemzetközi szinten növekvő kereslet tapasztalható.**

A **Program hiányában** gyakorlatilag egyetlen iparágban rejlő potenciált sem fogunk tudni megfelelően kihasználni, és fennmarad rendkívüli energiafüggőségünk, az egészségturizmus többi közép-kelet-európai országok - intenzív fejlesztéseiken köszönhetően - megelőznek bennünket, és a lehetőségek zöme őket fogja gazdagítani. Az egészségiparban és a biokertészetben rejlő lehetőségektől is elesünk. Így természetesen a háttériparágak (tervezés és építőipar, informatika, oktatás, kutatás-fejlesztés) fejlődése és az ezzel együtt járó üzleti lehetőségek is elmaradnak.

2. A PROGRAM CÉLJA, VÁRHATÓ EREDMÉNYEI

A Termál-Egészségipar Program alatt egy meglehetősen komplex gazdaságfejlesztési koncepció értendő, ami egyrészt hazánk termálvízkészletének, geotermikus adottságainak jobb, hatékonyabb kihasználását célozza, másrészt - ezzel összefüggésben - az egészséget szolgáló termelő és szolgáltató iparágakat kapcsolja rendszerbe. Az Új Széchenyi Tervben hazánknak lehetősége nyílik ezen komplex program megvalósítására, melynek realitását adja, hogy legjobb természeti és humán adottságainkon alapul, illetve az általa létrehozott termékekre/szolgáltatásokra nemzetközi szinten növekvő kereslet tapasztalható. A Termál-Egészségipar résziparágainak többsége a termelés vagy a szolgáltatás kibocsátását növeli, tehát a program sikeres megvalósulása az ország GDP-jét növelni, Magyarország versenyképességét nagyban javítani fogja a 2007-13-as ciklus végére.

A program kapcsolódása az Új Széchenyi Tervhez:

- **Munkahelyeket** teremt, erősíti a KKV szektort,
- Javítja a lakosság **egészségi állapotát**,
- Jól képzett szakembereket igényel, ezáltal élénkíti az **oktatást-képzést**,
- **Tartós növekedést** biztosít,
- Magyarország külső **energiafüggőségét csökkenti**,
- **Fenntartható** mind környezeti, mind makrogazdasági, mind társadalmi szempontból,
- **Kohéziót erősíti:** csökkenti a területi és társadalmi különbségeket,
- Erősségeinkből, természeti adottságainkból, speciális tudásunkból komoly **stratégiai előnyt** kovácsol.

3. A PROGRAM TARTALMA

VEZÉRHAJÓK (FŐ IPARÁGAK):

Energetika (a geotermikus energia főként fűtési célú hasznosítása);

Egészségturizmus (termál- gyógyfürdők, wellness és gyógyszállodák);

Egészségipar (gyógyszergyártás, orvosi műszerek, innovatív wellness termékek-eszközök, gyógyvíz alapú gyógyászati és wellness termékek gyártása, gyógynövénytermesztés);

Élelmiszeripar és mezőgazdaság - főleg biotermelés (főként a növényházak fűtése, logisztika és korszerű feldolgozó kapacitások fejlesztése);

KIEGÉSZÍTŐ IPARÁG:

Ásványvíztermelés és -palackozás, egészséges víz előállítása, kapcsolódó technológiák;

HÁTTÉR IPARÁGAK:

Specializált építőipar (tervezés és kivitelezés);

Informatika (a fő iparágakra szakosodva);

Oktatás-képzés;

Kutatási-fejlesztési programok.

Lehetőség szerint minden pályázati kiírás esetén egyértelművé kell tenni, hogy, amelyik projekt valamilyen módon kapcsolódik a Termál-Egészségipar Programhoz, az prioritás élvez. Pl. ha kutatás-fejlesztési pályázat megjelenik, akkor olyan kutatás-fejlesztést támogat pl. plusz 5%-os támogatási intenzitással a pályázat kiírója, ami a fenti gondolatmenetbe kapcsolható. A pályázók közül tehát azt kell előnyben - pozitív diszkriminációban - részesíteni, akinek a projektje valamilyen módon a termálvizes technológiákhoz novumot tud szolgáltatni (oktatás, kutatás), vagy a termálvizek többlépcsős felhasználását (energetika, egészségturizmus, növényházi kertészet) célozza. Ez utóbbi esetben a **támogatási intenzitásokat** úgy kell megállapítani, hogy **az többlépcsős hasznosításra sarkallja a pályázókat**, pl. fűtési és **egészségturisztikai hasznosítás esetén kapjanak mindkettőre +5-5%-ot.**

4. SZINERGIA

Szinergikus hatások: a termálvízzel közvetlen kapcsolatban lévő iparágak - geotermikus energiahasznosítás, egészségturizmus, mezőgazdaság, gyógyvíz alapú készítmények gyártása - közötti **erős szinergia** érvényesül (a termálvizek többlépcsős hasznosításából adódóan csak egyszer kell kitermelni, de több lépcsőben hasznosítható a hőenergiája, valamint az ásványianyag-tartalma), emiatt lesznek ezek az iparágak a program vezérhajói. A többi kapcsolódó iparág (pl. építőipar, informatika, oktatás, K+F) pedig mintegy szakmai háttérrel biztosít ezek sikeres működéséhez: miközben maguk is fejlődnek, jelentős tudásra, tapasztalatra tesznek szert, így **nemzetközi szinten kialakul egyfajta versenyelőnyük** (pl. balneológus szakorvosképzés, gyógyfürdők építése, speciális informatikai programok stb.), amit üzletileg kamatoztatni lehet. (Ld. a Budapesten, Debrecenben, Szegeden és Pécsen működő négy orvosi kar „exportképességét”, tudniillik a diákok 40-45%-a külföldi.)

ÖSSZEFOGLALVA: a Termál-Egészségipar legkiválóbb adottságainkból piac- és versenyképes kínálatot teremt, az így létrehozott - döntően alapigényeket kielégítő - termékek/szolgáltatások iránt nemzetközi szinten ígéretesen növekvő kereslet tapasztalható. A Program a hazai gazdaságnak egyedi profilt ad, munkahelyeket hoz létre, számottevő jövedelmet termel, így növeli a nemzeti összterméket.

4.3. A zöld szemlélet a mértékadó hazai fürdők esetén

A kutatás módszertana

Jelen tanulmány bevezetőjében feltüntettük azokat a fő szempontokat, melyek a „zöld gyógyfürdő” működését, fejlesztését, kommunikációját meghatározzák. Több körben interjút készítettünk a két érintett megye egy-egy fürdőjének (Bogács, Debrecen), illetve olyan országos jelentőségű fürdőknek, mint Hajdúszoboszló, Sárovar és Harkány, cégvezetőivel és műszaki igazgatóival. A Szegedi Tiszavirág Sportuszoda vezetőjét a rendkívül modern gépészeti rendszer és a hatékony napenergia-hasznosítás miatt kérdeztük meg.

A cégvezetőket az általános szempontokról, a jövőképről, a stratégiai kérdésekről, fürdők környezetbarát szemléletéről, míg a műszaki vezetőket a konkrét energetikai fejlesztésekről és a fürdő működésének egyéb zöld szempontjairól kérdeztük.

Senkitől sem üzleti titkokat akartunk megtudni, hanem sokkal inkább „Büszkék vagyunk arra, hogy...” kezdetű mondatokra voltunk kíváncsiak. Ám ennél is szélesebb spektrumon gyűltek össze az információk: a kedvező és kedvezőtlen tapasztalatok, a fejlesztések egyes részletei során felmerült szakmai kérdések, valamint többen tettek említést olyan műszaki megoldásokról is, amelyek még nem elterjedtek fürdőinkben, de alkalmazásuk rendkívül sok előnnyel járna.

Ezek közül a jó tapasztalatokat, a modern elképzeléseket igyekeztünk jobban hangsúlyozni, hogy ezzel is segítsük a többi hazai gyógyfürdő környezetbarát működését.

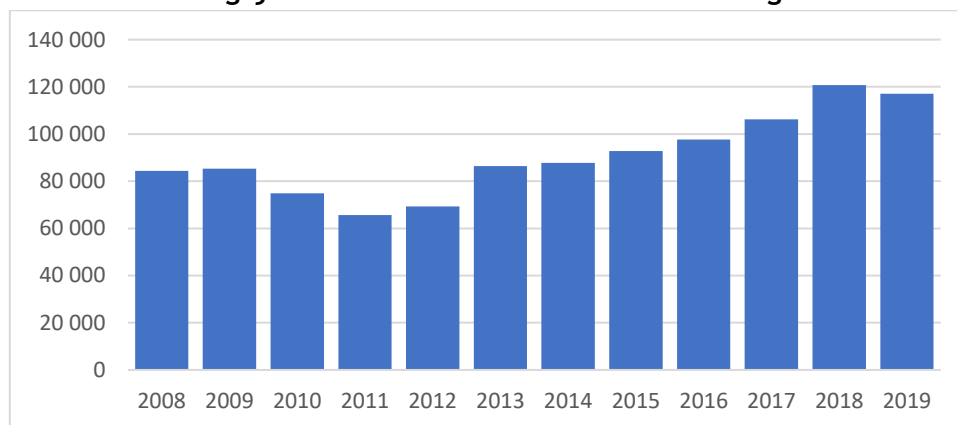
A kiválasztott fürdők elhelyezkedése

4.3.1. Bogácsi Gyógy- és Strandfürdő

A Bogácsi Fürdő vendégforgalma is dinamikus emelkedést mutat, bár nagyságrenddel alacsonyabb, mint az ország legnagyobb fürdőinek látogatósza.

A vendégéjszakák éves számának alakulása Bogácson

Forrás: KSH

A Bogácsi Fürdőben is elsődlegesen az energetikára helyezik a hangsúlyt a környezettudatosság kapcsán. Szelektív hulladékgyűjtés nincs a fürdőben. Tapasztalataik szerint alapvetően egyre kevesebb a szelektív hulladéksziget a településeken. A maguk részéről elszántak arra, hogy ezt mielőbb bevezessék, de jelenleg nem tudják, hogyan lehetne hozzákezdeni.

A napenergia hasznosításával a Fürdő akár 50kW-os teljesítmény előállításáig is elmenne, de csak abban az esetben, ha külső forráshoz jutnának. (A törpe-erőművekre vonatkozó szabályok miatt ezen teljesítmény növelése felé nem szándékoznak menni.) A termálhőt jelenleg is minden területen hasznosítják, ennél fogva gázfogyasztásuk nincsen. Néhány évvel ezelőtti számítások alapján éves szinten 60 millió Ft megtakarítást érnek el a gázfogyasztáshoz képest. A megvalósítás alatt álló új létesítmény is ezzel az energiával lesz ellátva, tehát a megtakarítás mértéke növekedni fog.

Az egyes fejlesztések során kisebb nehézséget szokott jelenteni, hogy a tervezők - vélhetően széleskörű tapasztalat hiányában - sok esetben vonakodnak ezeket a korszerű technológiákat betervezni.

A hőszivattyúval kapcsolatban a Fürdő munkatársai úgy látják, túlságosan divatba jött technológiáról van szó, amelyet olyan helyeken is alkalmaznak vagy próbálnak alkalmazni, ahol annak a feltételei nem a legkedvezőbbek. A beruházás és az üzemeltetés oldaláról is hatékonyabb lehet a mechanikus hőcserélős erőmű. Mivel már eddig is több fürdő a hőszivattyú irányába mozdult el, már láthatóak a magas üzemeltetési költségek és a nem elégséges hatékonyság.

Az elhibázott döntések oka az is, hogy megrendelői oldalról nem tudják pontosan megfogalmazni, mit is kérjenek a tervezőtől. Ebből pedig sokszor nem a leginkább gazdaságos megoldások valósulnak meg.

Összességében - **szakértelem hiányában** - a **kelleténél sokkal több a hangzatosan zöldnek nevezett beruházás, fejlesztés**, amelyek egy jó része nehezen fenntartható. Erre egyetlen példaként említhető, hogy a pannon homokkőbe nem lehet bejuttatni a lehűtött termálvizet, mert az nem tartja meg. Több példa van rá, hogy a közetminőséget nem vették figyelembe a hőszivattyús megoldások esetén.

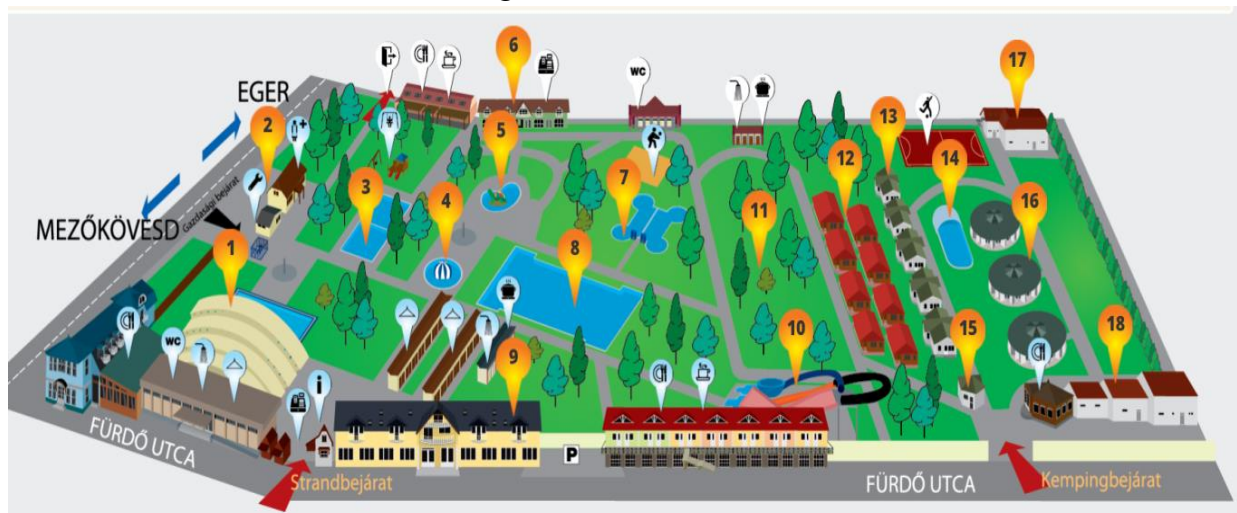
A marketing területén csekély mértékben alkalmazzák a zöld szemléletet. Ennek a legfőbb oka az, hogy úgy érzik, a vendégre így is rengeteg információ zúdul, és azok közül elsődlegesen a számára közvetlenül hasznos elemeket igyekszik megtalálni. Továbbá meglehetősen keskeny az a réteg, akik tudatosan és kifejezetten a zöld szemlélet alapján döntenek. Tehát a fenntartható szemléletmód közlését nem érzik fontosnak.

Sok fürdőben lehetne alkalmazni a geotermikus energiát, azonban ezt valamiért csak kevesen teszik. Amikor szakmai fórumokon szóba kerül, akkor mindenki jelzi, hogy ismeri, minden előnyével együtt, végül mégsem használják. Pályázati források esetén is sokkal inkább jellemző, hogy mennyiségi fejlesztéseket helyeznek előtérbe, azaz nem szívesen mondanak le például egy medencéről, egy geotermikus energetikai fejlesztési elem érdekében. Pedig **ebben az esetben az üzemeltetési költségek sokkal kedvezőbben alakulnának, és nem lennének veszteségesek a fürdők**. Hőszivattyú helyett elegendő hőcserélő is ehhez, amelynek a beruházási költsége is töredéke, és nem is fogyaszt elektromos energiát, csupán a keringető szivattyú. Bogácson utóbbira sincs szükség, mivel igen nagy nyomással érkezik felszínre a víz.

A zöld szemléletmód fentebb ismertetett műszaki, energetikai hátterének sikerére jó példa, hogy a környékbeli fürdőkkel összehasonlítva **több helyen azonosak ugyan a bevételek, azonban több helyen ebből veszteséget termelnek, míg Bogács nem, ami egyértelműen a termálenergia hasznosításának hiányára vezethető vissza**.

A **takarítószeresek esetén Bogácson** - a magasabb költségek ellenére is - már most **átálltak a klór-alapúakról a hiperoxid-alapúakra**, tekintettel arra, hogy várhatóan hamarosan uniós szintű előírásként is meg fog jelenni.

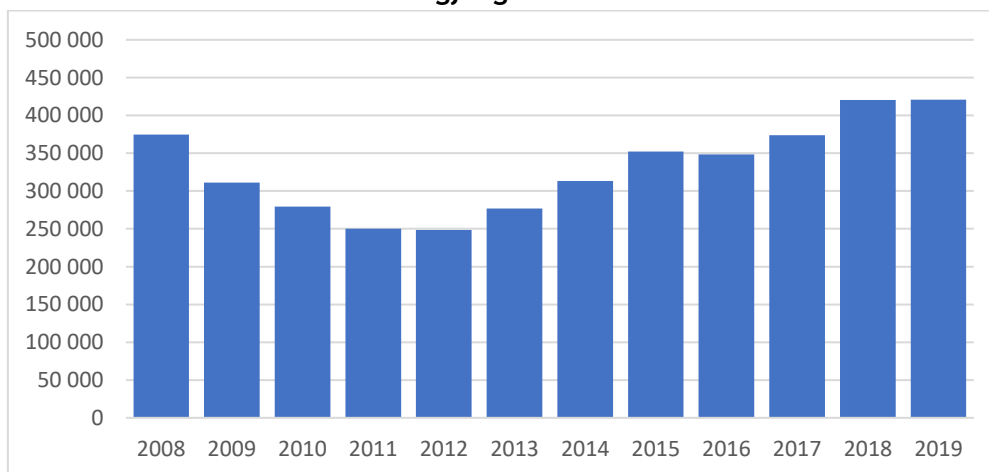
A Bogácsi Fürdő területe

4.3.2. Aquaticum Debrecen Spa

A Debreceni Gyógyfürdő különleges helyzetben van, mint az ország első védett területén (Nagyerdőn) kialakított komplexum. Ennél fogva a zöld szemléletet megvalósítását alapvetően kötelezettségüknek, ösztönzőnek tekintik.

A város vendégforgalmának alakulása

Debrecenben az elmúlt két évtized során számos fejlesztés valósult meg, melyeknek ma is látható az eredménye. 2003-ban épült meg az új élményszerető, majd 2012-ben készült el a termálfürdő felújítása. Önmagában egyik beruházás sem energetikai célú volt, de a kornak megfelelő magas színvonalú megoldásokat alkalmaztak, mint ahogy a 2020-ban átadott strandfürdő esetén is.

Jelenleg a teljes energiafelhasználás 33%-át adja a termálvízből nyert energia. Az elfolyó 36 fokos víz hűtését négy darab 250 kW-os hőszivattyúval oldják meg. A gázmotoros villamosenergia-termelés 2%-ot tesz ki.

Az Élmenyfürdő jelenleg tervezési szakaszban van. Itt a **napenergia** alkalmazását helyezik előtérbe.

A strand tervezése során is elsődleges szempont volt a természetközelség hangsúlyozása. Az infrastruktúra úgy lett kialakítva, hogy amit lehetett, föld alá vittek, a minél nagyobb zöld felület kialakítása/megtartása érdekében. Emellett a vendéglátó egységeket is **zöldtetőssé** tették, a kiszolgáló létesítményeket pedig a föld alá vitték (kétemeletnyi mélységig kerültek elhelyezésre).

A fürdő sík területen található, a strandon ezen belül igyekeztek kialakítani vertikális elrendezést is. A 13 méter magas épület, amelyben napozóterasz, medencés terasz, bárók és jacuzzi kapott helyet, függőleges **növényi falakkal** gazdagon ellátott. Ezzel jelentősen sikerült **növelni a zöld felületek egyébként is magas arányát**. Minden fát meghagytak a fejlesztés során, a medencék elhelyezését is ennek rendelték alá. A 100 éves őshonos tölgyekkel gazdagított, ligetes környezet jelentette mindig és jelenti a jövőben is a fürdő egyedi báját, ezért ezt mindenképpen meg akarták őrizni. Emellett maga a napozóterasz kialakítása is unikális.

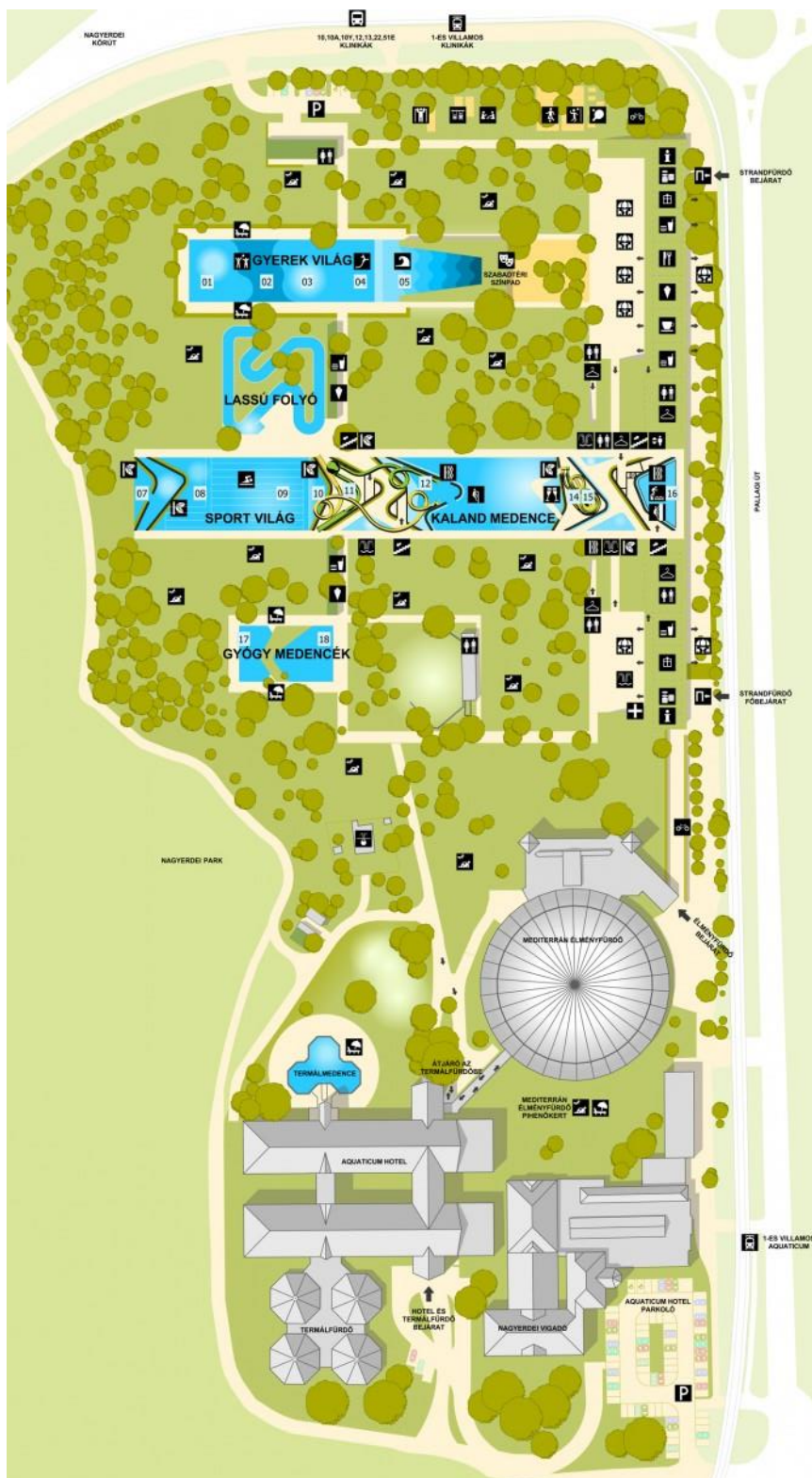
Az élmenyfürdőben és a komplexumhoz kapcsolódó szállodában **hővisszanyerős szellőztetést** alkalmaznak. A létesítményben **teljes körű az automatizáció**, a legkorszerűbb épületfelügyeleti rendszert építették be. Emellett a **szelektív hulladékgyűjtés is kiterjed a létesítmény minden részére**.

Az Élmenyfürdő megnyitása alkalmával igen különlegesnek, egyedinek számított, ennél fogva komoly médiafigyelem irányult rá. Az élő trópusi növények telepítése piaci szempontból is különleges volt.

A közeljövő tervei között szerepel a szálloda és az élmenyfürdő felújítása, utóbbi újragondolásával. Ezek a fejlesztések tervezési szakaszban vannak, de a koncepciók elkészültek már.

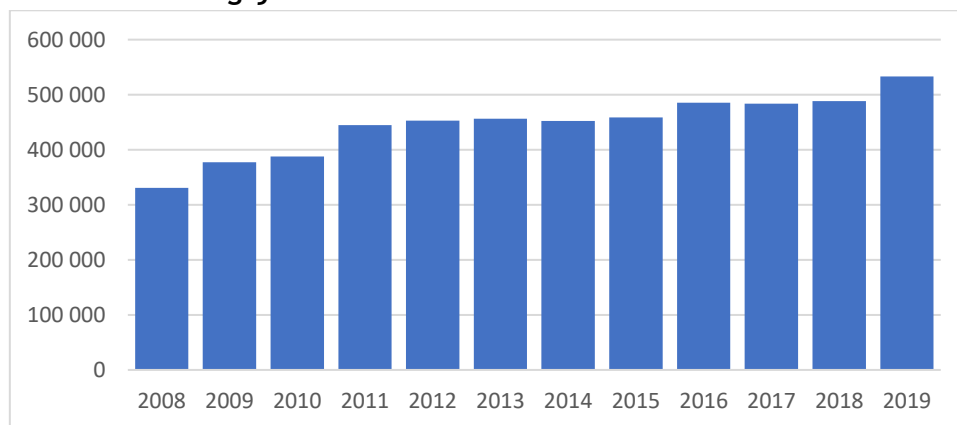
Az Aquaticum Debrecen Spa területe

4.3.3. Sárvári Gyógy- és Wellnessfürdő

A fürdő a legnagyobb hazai létesítmények közé tartozik, mind szolgáltatásait, mind pedig vendégforgalmát tekintve. Ennél fogva meghatározza a város turizmusát.

A vendégéjszakák éves számának alakulása Sárváron

Forrás: KSH

A zöld szemlélettel kapcsolatban fontosnak tartják, hogy 20 éve teljesen más volt a hozzáállás, mint napjainkban, de ugyanez igaz a műszaki lehetőségekre is, különösen az energetika területén. A jogszabályi előírások, illetve az általános szemléletmód alakulásában bekövetkező irányvonal mindenképpen üdvözlendő, különösen a nagyobb fogyasztók, így a fürdők esetében is. Két évtizeddel ezelőtt, amikor a Széchenyi Terv keretében az első nagyobb fejlesztések megkezdődtek, még a fosszilis energiahordozók voltak az evidensek a felhasználásban, bár a termálenergia kapcsán is voltak már próbálkozások. Hőszivattyú és napelemes rendszerek, különösen ilyen méretekben még egyáltalán nem léteztek. Ezek az elmúlt 10-12 évben kezdtek el terjedni a nagyfogyasztók szintjén is.

Szerencsés a helyzet, hogy **ezeknek a technológiáknak a hatékonysága is folyamatosan növekszik**, akár hónapról hónapra is. Ez viszont bizonyos tekintetben nehézséget is jelent a fejlesztések során, hiszen ilyen fejlődés mellett igen nehéz optimális körülményeket kialakítani a tervezés és megvalósítás fázisában, amelyek az üzemeltetés megkezdésekor is korszerűnek lesznek tekinthetők. Nyilvánvalóan ezeknek a technológiáknak magas a beruházási igénye is, márpedig a fürdőknek a megtérülést is szem előtt kell tartaniuk. Különösen igaz ez napjainkban, amikor a pandémia miatt a létesítmények kénytelenek voltak felélni a fejlesztési forrásait.

Összességében nem a zöld irányba való elmozdulás a fő szempontjuk, hanem a fenntartható üzemeltetés. Természetesen ennek részét képezi a zöld, megújuló energiák használata is, de emellett az alpinfrastruktúra fejlesztése is. Így a közeljövőben tervezett ilyen irányú fejlesztéseik is a fenntarthatósági szempontokat tartja szem előtt.

A nagy technológiai fejlődés (például a termálhő általános hasznosítása, a napelemmel kombinált hőszivattyú, vagy a vízben található gázok hasznosítása) megköveteli ezeket a fejlesztéseket. Ez a víztermeléstől az elfolyó szennyvízig minden területet érint.

Sárváron is vannak **hőszivattyús rendszerek**. Fontos szempontnak tartják, hogy minden fejlesztés illeszkedjen a cég által megfogalmazott komplex energetikai koncepcióba. A múltban ez nem volt annyira szempont, inkább akciószerűen beleerőszakolták a pillanatnyi fejlesztési lehetőséget a nagy egészbe, tehát nem a koncepció mentén, hanem egy pályázati lehetőséget kihasználva vitték véghez.

Jelenleg a Magyar Turisztikai Ügynökség irányából olyan fejlesztési támogatási lehetőségek előtt állnak, amely komplexen a fürdő esetén a teljes alpinfrastruktúra fejlesztését célozza meg. Ennek keretében a megújuló energiaforrások hasznosíthatóságát is teljes körűen kell a rendszerben megvizsgálni, hogy komplexen illeszkedjen ahhoz, ne szigetszerű legyen, mint sok esetben korábban. Példaként lehet említeni, hogy külön-külön lesz puffervíz-igénye a technológiai vizeknek és a hőszivattyús rendszereknek is, de egyelőre kérdés, hogyan lehet ezeket a rendszereket összeilleszteni.

Jelenleg, a pandémiás helyzet vége felé minden fürdő számára a túlélés a legnagyobb eredmény, így most - átmenetileg - a zöld szemlélet vélhetően kissé háttérbe fog szorulni, bár a kényszerű zárva tartás alatt is fejlesztési projektek kidolgozásával foglalkoztak, amelyek között a fenntarthatósági szempontok is jelen vannak.

Ha az energetikai szempontokon túl is vizsgáljuk a kérdést, akkor a **zöldfelületek fenntartása és fejlesztése is kiemelt szempont**. Ennek kapcsán nagy energiákat mozgósítottak a korábbi vezetők is. Sárváron ma már szép ligetes, árnyékos park áll a vendégek rendelkezésére.

Törekszenek arra, hogy valamilyen módon a **szelektív hulladékgyűjtés** is megoldódjon. Ez jelenleg még csak a strand területén működik.

A fürdő számára ezeken felül lényeges kérdés a **tisztítószer** használata is. A fürdő nagy mennyiségben alkalmaz vegyszereket, de egyelőre az üzemeltetési területen nem látnak lehetőséget, opciókat a klór alapú szerek kiváltására. Ennek elsődleges oka az érzékenység. Bár ezen a területen is szükséges lenne alkalmazkodni a korszerű zöld szemléletmódhoz.

A marketingben is látnak lehetőséget, hiszen léteznek olyan programok, amelyek a zöldfelületeket mint erősséget előtérbe helyezik a marketingkommunikációban.

Összegezve: a fürdőnek valódi zöld koncepciója még nincsen, de a közeljövőben a fenntarthatóság köré fog fölépülni ez a dokumentum.

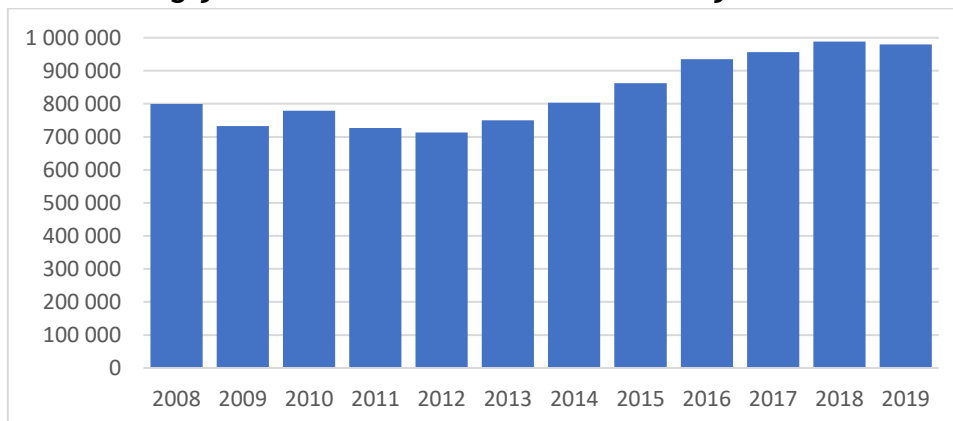
A fürdőt alapvetően nagy belső terület jellemzi, emellett összefüggő zöldterületek veszik körül több oldalról:

4.3.4. Hungarospa Hajdúszoboszló

Hajdúszoboszló Európa legnagyobb fürdőkomplexuma, amit a kommunikációban is használnak. A település turizmusa szinte teljes mértékben a fürdőn alapul, így a város vendégforgalmi adatai alapján könnyedén lehet következtetni a fürdő népszerűségére. Hajdúszoboszló az ország legnagyobb forgalmat lebonyolító települései közé tartozik, összességében csak a főváros és Hévíz előzi meg. Ha azonban a belföldi vendégforgalmat vizsgáljuk, Budapestet követően a második helyen van. Ez éves szinten közel 1 millió vendégéjszakát jelent a kereskedelmi szálláshelyeken (2019-ben 980 ezer vendégéjszaka), és a trendeket tekintve is évi 3 és 8% között mozog a forgalom növekedése.

A vendégéjszakák éves számának alakulása Hajdúszoboszlón

Forrás: KSH

A fenntartható üzemelést a fürdő elsődlegesen az energiafelhasználás tekintetében helyezi előtérbe. A létesítmény méreténél fogva ugyanis igen magas az energiaszükséglet. Ennek megfelelően már 1998. óta a **termálvíz energiáját hasznosító hőcserélő** működik. A 2010-ben megnyílt Aqua-Palace vízpalota (fedett élményfürdő) 15 ezer m²-es területe, ahol 15 medence található, további jelentős energiaigénnyel jelentkezett. A teljes felhasznált energia 2 és 3 MW között mozog.

A korábbi fejlesztések folytatásaként az élményfürdőbe a legkorszerűbb technológia került beépítésre. A termálvíz kísérő gázát leválasztják, és egy **gázmotoros erőműben** hasznosítják. A gázleválasztás a kúttelepeken történik, amire saját személyzet lett kiképezve, tehát a feladat nem igényelt többlet munkaerőt.

Így, a saját termelésű gázt elégetve 1 MW hőenergia állítható elő. Ezzel az élményfürdő energia-szükségletének 50%-át sikerül kielégíteni. Külső gázenergia-forrást kizárólag az étteremben használnak. A fürdő rendelkezik **energetikai és környezetmérnöki audittal** is. A metán leválasztásával és hasznosításával magas értékű CO₂-kvótát is ki tudnak váltani, amelyet az utóbbi években Japánba értékesítettek. A kitermeléssel éves szinten 24 ezer tonna üvegházhatású gázt sikerült megtakarítani, ami országos szinten is óriási jelentőségű. Emellett hőszivattyúkat is alkalmaznak az energiaellátás kiegészítésére.

A közeljövőben - a fürdő hosszútávú stratégiájának megfelelően - a **napelemes villamosenergia-termelés** elindítását is tervezik. Ezzel szintén 1 MW energia lesz előállítható. A napenergia felhasználása különösen azért értékes, mivel a **termelési ciklusa lefedi a fürdő üzemelés görbéjét**. A szezonális csúsigények kielégítésére tehát tökéletesen alkalmas. Az esti órákban még értékesíteni is tudnak villamosenergiát a hálózatra. A napenergia-felhasználás elindításával a teljes felhasználás 80-90%-a saját termelésű lesz. A környezettudatosság alapvető eleme a létesítményben a **teljeskörű szelektív hulladékgyűjtés**, amelyet dokumentáltak, a helyi városgazdálkodási vállalat közreműködésével végeznek.

A teljes városi vízhálózat a fürdő kezelésében működik, integrált rendszerként.

Emellett a fürdő részt vesz **tudományos kutatási projektekben** is, a Debreceni Egyetemmel együttműködésben. A legutóbbi kutatás a termálvíz sótalanítására irányult, a reozmózis technológiában jártas cégek bevonásával. Az elemzéseket a gyűjtőként kialakított csónakázótó vizéből végezték. A projekt keretében a fürdő hozzájutott két laboratóriumi kutató konténerhez.

A hajdúszoboszlói létesítmény a **Zöld Fürdő hálózat** része.

A **marketingkommunikáció** része a tudományos kutatás egy mellék-eredménye, hogy kialakításra került a vendégek számára egy tanösvény, amely a tó élővilágát mutatja be. Maga az erőmű a megépítése idején jelentős publicitást kapott, vélhetően a következő, napenergetikai fejlesztések során hasonlóan igyekeznek majd kiaknázni a zöld fejlesztéseket a marketingtevékenység során.

Természetesen folyamatosan zajlanak a karbantartások is. A gázüzemű erőmű azonban, ami 12 éve folyamatosan működik, megérett a felújításra, miközben a műszaki színvonal is fejlődött. A felújítás érdekében már megkezdődtek a forrásokra vonatkozó egyeztetések. A fürdő energetikai szempontból piacvezető, mert nem szorul külső energiára. A benchmarking azonban így is folyamatos.

A Hungarospa Hajdúszoboszló egységei

Harkányban hosszú időn keresztül alig volt vendégszám-növekedés, az utóbbi években azonban a fürdő népszerűsége újra növekedésnek indult.

Year	Number of employees
2008	200 000
2009	180 000
2010	140 000
2011	155 000
2012	165 000
2013	155 000
2014	155 000
2015	160 000
2016	190 000
2017	185 000
2018	185 000
2019	225 000

A jelenlegi menedzsmen 2016. novembere óta működteti a Fürdőt, teljes elkötelezettséggel a környezetvédelem és a megújuló energiaforrások használata iránt. Jelenleg is több fejlesztés zajlik.

A Harkányi Gyógyfürdő hatalmas, ligetes **zöldterülettel** rendelkezik, a jelenlegi **beépítettség** mindössze 8-9% közötti. Ez a jelenleg zajló, illetve a jövőben tervezett fejlesztéseket követően is 15% alatt lesz, így a zöldfelületek magas aránya továbbra is megmarad. A mostani szép, igen vonzó, a vendégek által kedvelt ösfás, nagy zöldfelületet biztosító, sok virággal díszített park megőrzése hosszútávon is cél.

A napelempark 4 MW-os termelési kapacitással rendelkezik, amelyhez 8 MW tárolókapacitás társul. A napelemekkel az elektromos áram igény 91%-át elégítik ki. (Ezt az arányt műszaki szempontból fel lehetne emelni akár 94%-is is, azonban ez esetben már a tárolás jelentősen megdrágítani az alkalmazását.) Ekkora energiatermelő és -tárolókapacitás valószínűleg nincs még Magyarországon.

Energetikai szempontból talán a **vízgazdálkodás** a legösszetettebb folyamat. Egy új **ivóvízkút** szakmai előkészítése már megtörtént, Harkány területén belül, 150 m-re a Fürdőtől fúrják az új kutat. A két pont közötti távolságon a városi vízvezetéken szállítják a vizet. A medencék és az új épület fűtése hőszivattyúk által, a 32 °C-os **elfolyóvízből kinyert energiájával** történik. Napi 3500m³ mennyiségű elfolyóvíz áll rendelkezésre.

A 62 °C hőmérsékletű **termálvíz energiájából** ($\Delta T = 10^\circ \text{C}$) hőcserélők segítségével nyújtják a városi távhőszolgáltatást a fűtési szezonban, nyáron pedig a strandmedencék hőntartását biztosítja ugyanez a rendszer.

A fürdőnek 7 kútja van, ezeken utoljára 1984-ben volt felújítás. Kutankénti 20-30 M Ft a felújítási költség (ez igen nagy terhet jelentene az energia-megtakarítások hiányában).

A **szigetelés** a 90-es évek végének műszaki állapotait tükrözi, tehát elavultnak tekinthető. A legutóbbi, 2-3 évvel ezelőtti felújítások során (a 2. számú strandépület esetén) már 3 rétegű üvegezés készült, illetve 15 cm-es hőszigetelés, ezek az elemek tehát már korszerűek. Az alumínium nyílászárók mellett a legkorszerűbb légtechnikát alkalmazzák, az épületet pedig vízhővel fűtik.

A **szelektív hulladékgyűjtés** az épületeken belül megvalósul, a strandterületen sajnos kevésbé, de a menedzsment egyik fontos célja, hogy a Harkányi Gyógyfürdő teljes területén szelektíven, újrahasznosítható módon gyűjtsék a szemetet.

Összességében az elmúlt másfél év pandémiás helyzete megmutatta a környezettudatos, energiahatékony fejlesztések különleges előnyeit. Ebben az időszakban többnyire csak kiadásai voltak a fürdőknek, bevételeik nem. Még zárva tartás esetén is vannak tehát komoly **fix költségek**, melyek modern, **hatékony energetikai rendszerrel nagyban csökkenthetők**. A Harkányi Gyógyfürdőnek az energetikai fejlesztések révén 150-180 milliós megtakarítása realizálódik évente (villamosenergia ~100M, termálvíz 60-70M Ft), vendég és bevétel nélkül is. A költségoldal tehát hatékonyan csökkenthető az ilyen beruházások megvalósítását követően. Akár pályázati forrásból, akár támogatások révén, minden fürdőben érdemes hasonló fejlesztéseket tervezni és megvalósítani, hiszen egy támogatási konstrukció esetén a működési költségek hosszú távon is csökkenthetővé válnának.

A **megmaradó összegeket az elavult rendszerek korszerűsítésére, a szolgáltatások fejlesztésére, vagy bérfejlesztésre lehet fordítani.**

A különleges adottságokat a jelenleg is folyamatban lévő, tervezett fejlesztések indulásával egyidejűleg a **marketingkommunikációba** is be fogják vonni.

4.3.6. Szegedi Tiszavirág Sportuszoda

A 2021. februárjában megnyitott létesítmény kifejezetten sportolási célokat szolgál. Szeged városában az úszás és a vízilabda sporttevékenység kiszolgálására jött létre. A kialakítás során számos műszaki újdonság került megvalósításra, köztük unikális jellegű megoldások is.

Az uszoda összesen 2120 m² vízfelülettel rendelkezik, amely 4 medencében oszlik meg: egy nemzetközi szabvány szerinti versenymedence, egy tanmedence, egy bemelegítőmedence és egy meleg vizes ülőmedence (35-37 fokos vízzel). Emellett a wellness-részlegben szaunák, masszázsszobák és egy Kneipp-taposó van. A medencékhez egy 1200 fős lelátó is társul. A sportolói részleg kondicionáló termekkel, valamint rendezvénytérrel (konferenciaterem és VIP-terem) rendelkezik.

A létesítmény energiahatékony műszaki megoldásait **rendszer szemlélettel** valósították meg. A 13 ezer m²-es összalapterületű épületen belül a 300 m²-es pincerészben helyezték el a **teljesen automatizált** gépészeti és vezérlési berendezéseit. Ebben olyan mikroelektronikai vezérlési rendszer került beépítésre, amely országos szinten egyedülálló.

A felhasznált vízmennyiséget saját kútból nyerik, ez biztosítja a használati melegvizet és az ivóvizet is.

Az épület fűtését termálvízzel oldják meg. A létesítmény mellett elhelyezkedő termálkútból 65-70 fokos vizet nyernek ki.

A gépészet részét képezi még egy **hőhasznosító rendszer is.** Az **elfolyó melegvíz hőcserélőn, hőszivattyú alkalmazásával kerül hűtésre, az így kinyert energia hozzájárul a fűtés hőigényéhez.** Így a végleges elfolyó víz csupán 30 fokos. Emellett az elfolyó víz egy részét megtisztítva egy föld alatti tározón keresztül a **létesítmény melletti sportpályák öntözésére** használják. Ugyanitt gyűjtik a csapadékvizet is.

Az épületben **LED-es világítás** üzemel, továbbá a teljesen **automatizált épületüzemeltetési rendszer koordinálja a fűzési, a hűtési rendszereket, a vízmozgatást és kezelést, valamint a szellőztetést.**

Energetikai szempontból további lényeges elem, hogy az épület tetőzetén **746 napelem** került elhelyezésre, mely egy 200 kW-os kiserőművet működtet. Összességében emiatt érdemes különleges figyelmet ez a létesítmény, és ezért sorolható, mint zöld fürdő a jó példaként említhető létesítmények közé. **A megtermelt napenergiával a létesítmény teljes energiaigényének 10-12%-át elégítik ki.**

Az épület mellett egy 320 gépjármű befogadására alkalmas parkolót alakítottak ki, ahol 168 darab **kerékpártároló** is helyet kapott.

Az épület első nagyobb rendezvényére 2021. májusában került sor, amely során rendkívül kedvező visszajelzéseket kaptak mind a sportolók, mind pedig a nézőközönség részéről.

A létesítményt 30-35 fős létszámmal üzemeltetik. A személyzet három részre bontható: a műszaki, az úszómesteri személyzetre és a recepciószokra.

Tekintettel arra, hogy az uszoda nem termálfürdő-létesítmény, tehát funkcióit tekintve kissé eltér a többi részletesen vizsgált létesítménytől, továbbá azok közül is a legutóbb üzembe helyezett komplexum, érdemes néhány felvétellel bemutatni egyes részeit.

A Tiszavirág Sportuszoda épülete madártávlatból

Az 50 méteres fedett versenyszoda

Az előtér zöld fala

4.3.7. További jó példák modern gépészeti technológiák alkalmazására

Hőszigetelés

A megfelelő, hatékony hőszigetelésnek egyrészt a vendégterekben, másrészt a gépházakban van jelentősége. A jó hőszigetelésű falak, a modern, pontosan záródó nyílászárók mellett az üvegek terén vannak a leginkább innovatív megoldások. Egyrészt vannak olyan üvegek, melyek 2-3 rétegben extra hatékonysággal hőszigetelnek. Másrészt egyes üvegek átengedik a fényt, de a hőt nem. Ez nyilván nyáron kiemelten fontos, a Tamási termálfürdőben van ilyenre példa.

A gépházakban gyakran igen magas a hőmérséklet, így gyakori szellőztetés szükséges. Amennyiben a tartályok szigetelése nem megfelelő, sok hőenergia távozik. A tartályok és csövek megfelelő (nem nagy összegű) szigetelésével néhány százalék hőenergia megtakarítható.

Komfortérzet biztosítása - páratartalom és hőmérséklet

Egy fürdő belső vendégtereiben adott páratartalom és hőmérséklet szükséges, részben azért, hogy a komfortérzet is megfelelő legyen. Ennek az automatikus légtechnikai szabályozására Tamási, Zalaegerszeg, Csurgó és Esztergom fürdői tekinthetők jó példának.

A felesleges pára eltávolítása is fontos szempont. De nem az egyszerű légcseré a leghatékonyabb megoldás, hanem az, ha a belső, párás levegő előfűti a kintről bevezetett, hidegebb vagy hűvösebb levegőt. Erre alkalmasak a levegőt visszakeverő légkezelő eszközök. Ilyen működik Tamási, Zalaegerszeg és Siklós fürdőiben, mellyel jellemzően 10-20% fűtési költség takarítható meg.

Vízforgatás

Nem megfelelő az a szabályozás, hogy napi 24 órában a szűrő-forgató medencék vizét 2 óránként teljes mértékben át kell forgatni. Ezt a vendégszámnak megfelelően kellene végezni, automatizált vezérléssel. Ehhez azonban a jogszabályi feltételeket is meg kell teremteni.

Hővisszanyerés

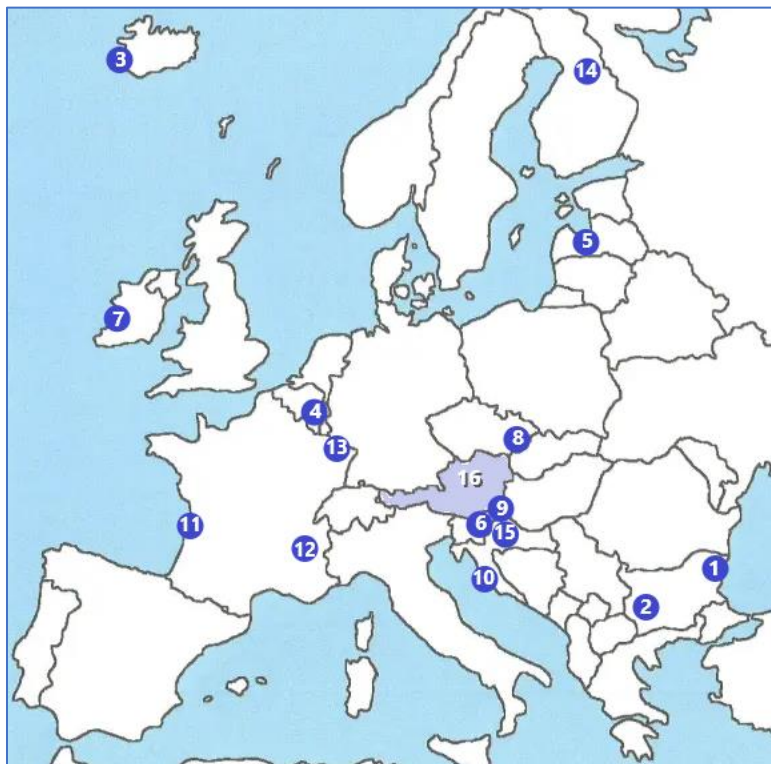
Az élménymedencékből 32, az úszómedencékből általában 26 fokon folyik el az elhasznált víz. Az elfolyó langyos vizekből a hőszivattyús technikával a fűtési energia akár 30-50%-a is megtakarítható. Erre jó példa Siklós, illetve a Tamási Termálfürdőben fog ilyen rendszer kiépülni.

Hulladékkezelés:

- A túlfolyó (szürke) vizekkel lehet ellátni a WC-k vízigényét, továbbá a parkok, parkolók fűvét locsolni. Ilyen szürke vizek pl. hőpótlás esetén keletkező vizek, a szűrő-forgató medencék napi 5-10% pótville vagy gyógyvizes medencék állandó újratöltése esetén a távozó vizek. Ezzel a módszerrel jelentős mennyiségű (akár 30-50%) csapvíz takarítható meg.
- A kommunális hulladékok közül elsődleges a műanyag- és papírhulladék minimalizálása. Például nagyteljesítményű mosogatógépekkel több alkalommal el lehet mosogatni a többször használatos műanyag táányérok, poharakat, evőeszközöket.
- Az újrahasznosítható műanyag, papír, fém és a szerves hulladék szelektív gyűjtése is számos fürdőben valósul meg. Ugyanakkor a többféle újrahasznosítható hulladék összeöntése és egy teherautóval történő elszállítása sokakban kérdéseket vet fel az újrahasznosítás eredményességét illetően.

4.4. Külföldi példák

A bemutatott európai fürdők, wellness központok elhelyezkedése

1. Albena Resort, Bulgária
2. Belchin Bani Resort, Bulgária
3. Blue Lagoon, Izland
4. Durbuy, Belgium
5. Jurmala, Lettország
6. Laško, Szlovénia
7. Loop Head, Írország
8. Luhačovice, Csehország
9. Mosarvské Toplice, Szlovénia
10. Nin, Horvátország
11. Rochefort-Océan, Franciaország
12. Saint-Gervais, Franciaország
13. Sarreguemines, Franciaország
14. Suomussalmi, Finnország
15. Sveti Martin, Horvátország
16. Ausztria

4.4.1. Bulgária

A bulgáriai Albena Resort, illetve személyesen Dimitar Stanev esete remek példája egyrészt a külföldön megszerzett modern tudás szülőföldön való kamatoztatásának, másrészt a rendkívül ökotudatos gyógyhelyi fejlesztésnek.

Az Albena Zrt. a bolgár tengerparton működő 43 szálloda és más leányvállalatok tulajdonosa és üzemeltetője. A bolgár üdülőhely, Albena Resort teljes mértékben elkötelezett a környezetvédelem iránt, azonnal feltűnik a „zöld misszió” révén. Rögtön észrevehető a 3,5 km hosszú tengerpart és tengervíz gyönyörű tisztasága, a korlátozott autóforgalom és az elektromos buszok kizárólagos használata. Saját biogáz-erőmű és a gyümölcsök és zöldségek biotermesztése egészítik ki a fenntartható gazdálkodást. A „hulladékmentes turizmus projekt” célja, hogy olyan kevés szemetet termeljenek, amennyit csak lehetséges - ennek csak néhány példája került említésre.

Dimitar Stanev 2017. óta a bulgáriai Albena Resort üzletfejlesztési igazgatója. MSc-t szerzett az aacheni RWTH Egyetem villamosmérnöki karán. Mérnökként és üzletfejlesztőként egy

turisztikai cégnél azért felel, hogy a termékek fenntarthatóak legyenek, és megfeleljenek a vendégek legújabb igényeinek.

4.4.2. Szlovénia

Szlovénia turizmusát mindig is a természetközelség jellemezte, és ennek megfelelően ezt is kommunikálják. Az ország - zöld színű - logója is ezt tükrözi, kedvesen és szerencsésen használják ki, hogy Európa egyetlen országa, melynek nevében szerepel a „love” szó:

Zöld és biztonságos

Idézet a Szlovén Turisztikai Hivataltól:

Tudjuk, hogy az utazási szokások megváltoztak az utóbbi néhány év során, ezért határoztunk úgy, hogy még inkább figyelünk a fenntarthatóságra és a biztonságra. Amikor következő utazását tervezi Szlovéniába, mindig figyelje a „Green&Safe” jelzést. Ez tanúsítja a fenntarthatóságot, az egészség és higiénia magas színvonalát. A World Travel and Tourism Council (WTTC) a világon az elsők között ismerte el ebbéli törekvésünket és munkánkat a „Biztonságos Utazás” (Safe Travel) márkával.

Fürdőhelyi példák

A szlovén turizmus fő termékei az aktív turizmus (túrázás, síelés, kerékpártúrázás), a kulturális utazások, a tengerparti üdülés és az egészségturizmus. Szlovéniában mindenből „csak egy kicsi” van: 36 km tengerpart, néhány gondosan karbantartott, színvonalas síközpont, mindössze 15 kitűnően működő fürdőhely - de mindent áthat a természet szeretete, az egészséges környezet megóvásának szándéka, ez a sikerük egyik titka.

A fürdők zöld szemléletének és működésének szempontjából talán Thermana Park Laško és a Terme Vivat (Moravske Toplice) a leginkább említésre méltó központok. Mindkét helyen maximálisan figyeltek a környezetbarát energiaellátásra (termál- és napenergia hasznosítása) és a megtermelt energia hatékony és takarékos felhasználására (modern gépészeti technológiák, szigetelés).

A **Terme Vivat** teljes rendszere 100%-ban fenntartható módon, megújuló energiaforrásokkal ellátva üzemel. A magas hőmérsékletű termálvíz energiáját több lépcsőben is hasznosítják: az összes épület és medence fűtése mellett két futballpályát is úgy tudnak fűteni, hogy még

télen is használható. Ennek és egy akkreditált olimpiai úszómedencének köszönhetően több ország labdarúgó és úszócsapata itt tart edzőtáborokat. A napenergia használata is jelentős: az egész parkoló „teteje” napelemekből áll.

A **Thermana Park Laško** Szlovénia első fürdőközpontja, mely megkapta az EU Ecolabel minősítést, mely azt bizonyítja, hogy az adott vállalkozás kisebb mértékű terhelést jelent környezetére. Esetükben ez azt jelenti, hogy elsősorban a megújuló energiaforrások tudatos hasznosítása, a rövid ellátási láncok kialakítása és a környezetbarát hulladékkezelés esetében mutatnak példát.

Ezen fürdőhelyek építészeti is remekül illeszkednek a tájba, a fürdő- és szállodaépületekben, illetve a strandterületen szelektíven gyűjtik a szemetet, emellett sok szép, látványos zöldfelületet alakítottak ki és azt igyekeznek fenntartani.

4.4.3. Ausztria

Nyugati szomszédunknak régóta fontos célja a fenntartható működés. Országszerte láthatók a szélerőművek, a hegyi vízerőművek, a naperőművek és a biomassza-erőművek, melyek mind remekül használják ki energiatermelésre Ausztria természeti, természetföldrajzi adottságait, utóbbiak pl. a jelentős faipar melléktermékeként létrejövő pelletet.

Az alapvetően nagy energiaigényű turisztikai vállalkozások (legtöbb helyen a tél a főszézon) is törekszenek a minél gazdaságosabb és környezettudatosabb működésre. Ennek számos szempontja van, a fürdők esetén kiemelendők az alábbiak:

- **Medencék vizének fűtése**

A medencevizek fosszilis energiával történő fűtése igen kedvezőtlen adózás alá esik, ezért e téren különösen igyekeznek nem csak minél hatékony működést, de lehetőleg zöld energiával történő ellátást is biztosítani.

- **Automatizált medencék**

Nem csak az optimális hőmérséklet kialakítását automatizálják, hanem az éppen nem használt medencék - különösen éjszakai - takaróval történő fedését az energiaveszteség elkerülése érdekében.

- **Napelemek használata**

Noha még egy kisebb naperőmű kialakítása is jelentős инвестиáció, a kedvező adottságokat (naposabb területek, déli fekvés) és az EU-s támogatásokat igyekeznek e téren kihasználni.

- **Hőenergia hatékony hasznosítása**

Modern gépészettel, többféle típusú hőszivattyúval hasznosítják a víz, a levegő és adott esetben a talaj hőjét.

4.4.4. Izland

Izlandon a termálvizeket elsősorban energetikai célra használják. Mindezt olyan hatékonysággal, hogy a gépkocsik és a repülőgépek üzemanyagigényén kívül minden energiát a termálvizek hőjéből állítanak elő. Számos kút vízhőmérséklete jóval meghaladja a 100°C-ot, így elektromos áram előállítására is alkalmas. Az áram olyan olcsón állítható elő Izlandon, hogy komoly áramigényű iparvállalatok (pl. alumínium-hengermű) is települt az országba.

A városok gyakorlatilag minden épületének fűtését termálvizet hasznosító hőerőművekkel oldják meg. A termálenergiát az épületek fűtésén túlmenően mezőgazdasági célokra is használják, a növényházi kertészetek nemcsak a szigetország termáliparának jelentős szereplői, hanem egyúttal stratégiai szerepük van az ország élelmiszer-ellátásában is.

Mivel az északi ember szereti és megbecsüli a meleget, természetesen fürdenek is a feltörő vizekben. Az izlandi egészségturizmus legérdekesebb, legegységesebb példa a Blue Lagoon, mely maga is egy hőerőmű hulladékvizét használja a medencékben, melyek közül a legnagyobb egy természetes medence.

Blue Lagoon, háttérben a hőerőmű

A fürdő kozmetikai termékeket árusító üzletében - a fürdővezető elmondása alapján - megduplázzák a jegyárakból származó bevételt! A Skincare Shop rendkívül elegáns kialakítású, döntően saját gyártású spa-termékeket árul, pl. magas ásványianyag-tartalmú, hidratáló krémeket arckezelő és anti-ageing termékeket, fürdőolajokat és -sókat stb.

4.4.5. A 2021-es ESPA-kongresszus tanulságai

ESPA-kongresszus, Moravske Toplice (SLO), 2021. szeptember 29 - október 1.

A European Spas Association ide kongresszusának két fontos és tanulságos előadása a EUROPEAN GREEN DEAL-ről, illetve a W&P Engineering AG részéről Joel Vogl prezentációja volt.

Joel Vogl a technológiák meghatározásakor több szempontot is bemutatott:

- 1) Megújuló energiaforrások: nap, szél, hulladék és geotermia;
- 2) Előállítható energiafajták: hőenergia, elektromos áram, hidrogén, bioetanol, biogáz;
- 3) Tárolás: akkumulátor, tartály, víztároló;
- 4) Átalakítás: hőszivattyú, gázturbina, üzemanyagcella;
- 5) Felhasználás: közlekedés, épületek fűtése, hűtése, szellőztetése és világítása, gépek működtetése, stb.

A vizek felhasználása során jól el kell különíteni az ivóvíz és a szürke víz felhasználását. Utóbbit lehet ipari vízként pl. üzemekben, tisztításra, WC-k öblítésére vagy öntözésre alkalmazni.

Több mint 3000 eddigi projektjük tapasztalatai közül kiemelte a bulgáriai **Belchin Bani Resort** adatai: 84 szoba, a spa részleg területe: 1370 m², fűtés-hűtés olajjal és gázzal történik, áramfogyasztás: 707.480 KWh.

A fejlesztési koncepcióban szereplő nap- és szélenergia, hulladékból, szennyvízből és geotermiából előállított energia évente 20.000 euró megtakarítást, 8 éves megtérülést, és 68 tonnával kevesebb széndioxid-kibocsátást eredményez.

A **Thermes de Saint-Gervais** már megvalósult energetikai fejlesztése 1,2 M-ról 250.000 KWh-ra csökkentette az áramfogyasztást, az éves energiaköltség 122.000-ról 52.000 euróra mérséklődött, a széndioxid-kibocsátás pedig évi 393 tonnáról 133 tonnára esett vissza.

A **European Green Deal** projekt célja az emberek jólétének elősegítése, Európa klímasemlegessé tétele és természetes ökoszisztémájának megőrzése. Ez egyaránt válik az emberek, a természet és a gazdaság előnyére. Európának 2050-re kell elérnie a klímasemlegességet, a szennyezés csökkentésével megóvni az emberi életet, a bennünket körülvevő flórát és faunát, az európai vállalatokat hozzásegíteni, hogy tiszta technológiákkal tiszta termékeket állítsanak elő, illetve a körforgásos gazdaságot kialakítani.

Vízió: az újító szellemű szakmai szereplők és a hatékony innovációk hálózatban kapcsolása a turizmus-vendéglátás környezettudatos átalakítása érdekében.

Innováció és gyorsítás szükséges a következő területeken: építészeti és gépészeti tervezés, megújuló energiák használata, fenntartható anyagok használata, digitalizáció, harmónia a környezettel.

Fontos piaci trend, hogy a fogyasztók/vendégek, egyre inkább előnyben részesítik a zöld szemléletű cégeket, és hajlandóak akár többet fizetni a környezetbarát termékekért, szolgáltatásokért.

A booking.com felmérése alapján az utazók 83%-a gondolja úgy, hogy a fenntartható utazás létfontosságú, és 61% állítja azt, hogy a pandémia hatására sokkal fenntarthatóbb módon akar utazni a jövőben.

A fenntartható turizmus-vendéglátás fő tényezői:

- fenntartható építészeti tervezés,
- energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások alkalmazása,
- a hulladékképződés és a vízfogyasztás csökkentése,
- a helyi ökoszisztémák és a biodiverzitás támogatása,
- társadalmi felelősségvállalás és környezettudatosság.

A javuló energiahatékonyság egyúttal a profitabilitást is növeli: a koncepció potenciálisan 70%-os költségcsökkenést, 90%-kal kevesebb széndioxid-kibocsátást és 50%-os időmegtakarítást jelent.

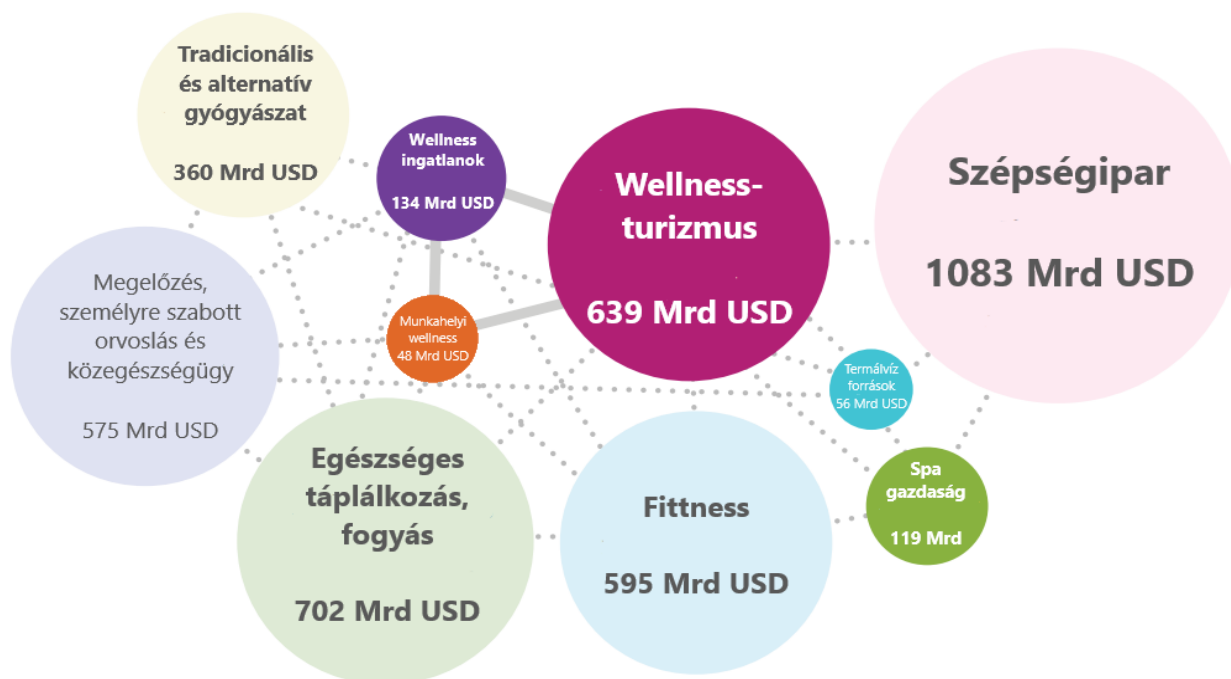
4.4.6. További jó példák a tengerentúlról

A wellness koncepció lényege, hogy a wellness tevékenységek nem csak egyes fürdőlétesítményekben lehetnek jelen, hanem a mindennapi életvitel részévé is válhatnak. A jövőre nézve a miami székhelyű Global Wellness Institute (GWI) egy 2018. évi előrejelzésében számos új wellness életkonceptiót azonosított, amelyek a wellness szemléletmódot követő létesítmények jövőbeli fejlődését fogják mozgatni, és az egészséges életkörülmények tervezését a következő szintre emelik.

Ezek közül a lényegesebbek a következők:

- Elmosódnak a határvonalak az otthon, a munka és a szabadidő között, köszönhetően a korszerű várostervezésnek, valamint a távmunka újbóli előrelendülésének.
- Az egészséges otthonok megfizethetővé tétele egyre nagyobb elvárás lesz. Ez különösen a kiszolgáltatottabb társadalmi rétegek számára jelentős lépés, nem csak a kevésbé fejlett, hanem az erősen polarizált nyugati társadalmakban is.
- Többgenerációs, társadalmi szempontból sokszínű városrészek újjáélesztése: a különböző jellemzőkkel rendelkező, sokszínű közösségek együttélése hozzájárul az életminőség általános javulásához.
- Az egészségügyi ágazat szolgáltatásainak fejlesztése, klasztereinek katalizálása. Ennek keretében a magas színvonalú kórházak mellett holisztikusan tervezett wellness központok létrehozása.
- A zöld minőség meghaladása: a regeneráló életmódra való áttérés. A zöld épületek a minősítésen túlmutatva innovatív, megújuló lakóközösségeket hozhatnak létre. Ezek a közösségek saját egészséges élelmiszereket és megújuló energiákat állítanak elő, tisztítják a levegőt, újrahasznosítják saját vizüket.
- A legmodernebb technológiák kihasználása intelligens, egészséges otthonok és városok létrehozásához. A jövő technológiáinak kihasználása (fejlett telemedicina, intelligens otthonok, érzékelők, mesterséges intelligencia stb.).
- A termálvíz újbóli felfedezése, a természetes termál- és ásványvízforrások közelében található új lakóhelyek és nyaralóhelyek bővülése. Az emberek várhatóan újra felfedezik a vizek terápiás tulajdonságait és a közös fürdőzés előnyeit. Várható a történelmi fürdővárosok megújulása holisztikus wellness élő közösségekként.

A szervezet becslése szerint a wellness gazdaság globális forgalma 4200 Mrd USD (2017-es adat), az alábbi megoszlásban:

A környezetbarát és fenntartható elveket alkalmazó gyógyfürdő-gyakorlatokkal párhuzamosan maguk a fürdővendégek is tájékozottabbá válnak ezekben a kérdésekben. Nő a tudatosság, ezáltal a vendégek egyre nagyobb arányban összekapcsolják a személyes jólétüket a társadalmi és környezeti egészséggel. Az American Lives magazin 2013-as amerikai marketing felmérés szerint 90% átfedés van a wellness-orientált fogyasztók és a környezetbarát fogyasztók között.

A jó példaként bemutatható és követhető fürdők olyan fenntartható gyakorlatokat alakítanak ki, amelyek túlmutatnak a műanyag újrahasznosításán, a szennyezőanyag-kibocsátás csökkentésén és a nem mérgező termékek használatán.

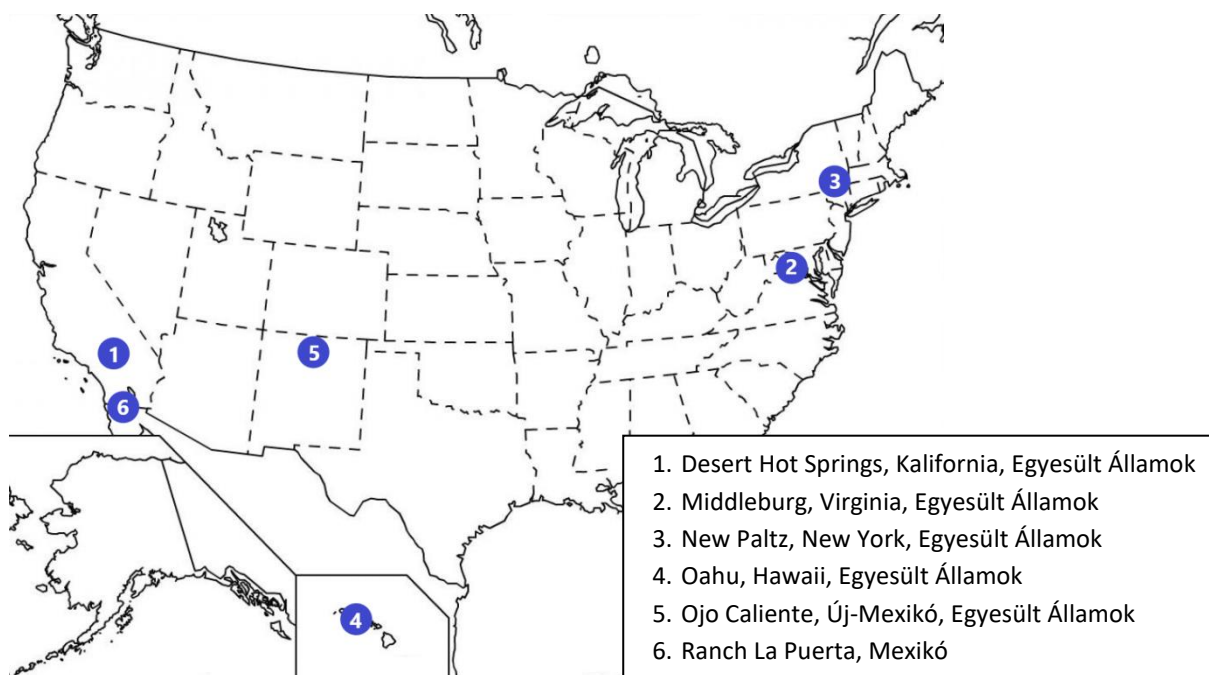
Az amerikai LEED minősítési rendszer szerint minősített épületek számát tekintve hazánkban és a Közép-európai régióban is az Egyesült Királyságban kifejlesztett BREEAM-rendszer után a második legsikeresebb rendszer, illetve az 1998-as bevezetése óta globálisan is az egyik legelterjedtebb rendszernek mondható. A LEED minősítések részben amerikai szabványokon és azokhoz kapcsolódó követelményeken alapszik, de a nemzetközi alkalmazhatóságot elősegítendő, alternatív (pl. európai) szabványokkal is be lehet bizonyítani a követelményeknek való megfelelést.

A LEED zöldépület-értékelő rendszer öt környezeti kategóriába sorolja a különböző követelményeket. Minden minősítendő projektnek teljesítenie kell egy sor előzetes követelményt is, és a további kritériumoknak való megfelelésség határozza meg az összpontszámot, mely minősített, ezüst, arany, illetve platina minősítési szintet

eredményez. További értékes pontokat kaphat egy projekt, ha az úgynevezett innováció kategóriában olyan környezettudatos megoldásokat használ, melyek adott esetben túlmutatnak a minősítési rendszer követelményein.

Az Egyesült Államok Zöld Épület Tanácsa (U.S. Green Building Council) jelentése szerint a LEED-tanúsítvány kritériumainak való megfelelés esetén a globális klímaváltozási hatások közel 40%-át lehet kiküszöbölni (költséghatékony és energiatakarékos zöld épülettervezés, építés, üzemeltetés és karbantartás). Ezen felül az egyes fürdők is számos innovatív megoldással csökkentik a helyi és globális negatív hatásokat.

Konkrét tengerentúli példák

Az alábbiakban röviden bemutatásra kerül hat olyan környezetbarát fürdő, amelyek az eddigi tapasztalatok alapján globális hatást is képesek gyakorolni az egészségturizmus piacára.

A **mexikói Rancho La Puerta** (20 km-re San Diego-tól) fürdője már az 1940-es évek óta élenjáró a zöld fürdő filozófia alkalmazásában. Ez elsősorban olyan markáns vezetőknek volt köszönhető, akik nem trendként, hanem felelős gondolkodásként tekintettek a környezeti szempontból fenntartható megoldásokra.

A fürdő jelszava: „Fenntarthatóság kompromisszumok nélkül”. Az elsődleges szempont a vendégek kényelme, ezért kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy minden környezetbarát gyakorlat biztonságos, vonzó és hatékony legyen.

Ez a megszokottnál több ráfordítást (elsősorban időt és figyelmet, gondoskodást) kíván, de hosszú távon javítja a vendégélményt.

A létesítmény fenntarthatósági megközelítését talán a legjobban a fürdő „Mindig jobb” mottója szemlélteti. Egyes intézkedések, például a természetes tisztítószeres és az újratölthető vizespalackok használata, a hagyományokra és a józan észre támaszkodnak. Más megoldások, például a komposztáló illemhelyek telepítése vagy a kompakt fénycsövekre való átállás, az elérhető legújabb technológiákra épülnek. A létesítmény egésze (így nem csak a fürdő, hanem a hozzá kapcsolódó szálloda is) magas színvonalú szolgáltatásokat kínál, miközben folyamatosan törekednek a létesítmény környezeti hatásainak csökkentésére.

A Rancho La Puerta és a környező táj olyan szimbiózisban él egymással, ahol sikerül fenntartani a biológiai sokféleséget. A vendégek úgy érzik, mintha egy természetes oázisba látogatnának, ahol vadvirágos mezők és őshonos tölgyfák kísérik a sétautakat. A létesítmény különböző vízbázisvédelmi eljárást is alkalmaz.

A Rancho La Puerta tervezése, kivitelezése és karbantartása, amikor csak lehetséges, figyelembe veszi a zöld elveket. Különösen büszkék a helyi anyagok felhasználására és a tehetséges kézművesekre, akik élvezik a hagyományos módon végzett munka örömét és megtiszteltetésnek érzik a részvételüket a szolgáltatói oldalon.

Ojo Caliente Mineral Springs Resort & Spa, Ojo Caliente, Új Mexikó, USA

Az 1100 hektáron fekvő történelmi gyógyfürdőnek a gyökerei évszázadokra vezethetők vissza. Az indián törzsek is használták, mint ahogy a korai spanyol telepesek is a zarándokutak során.

1868-ban épült meg az első fürdőház, miután az állam egyik természetes üdülőhelyévé vált. A jelenlegi jelmondatuk: „Közös felelősséggel tartozunk e szent helyért és kultúrájáért.” A fenntarthatósággal kapcsolatos legnagyobb elkötelezettségük a vízvédelem: az erőforrások megőrzése, a víztisztaság és a minőség. Ennek érdekében passzív esőgyűjtést, öntözésmentes technológiát, kis áramlási sebességű vízhálózatot és napenergiát alkalmaznak, de saját szennyvíztisztító teleppel is rendelkezik.

A fürdő filozófiája az, hogy tisztelje és védje a területet és az erőforrásokat hasznosító építményeket, miközben biztonságos és tápláló környezetet teremt a vendégek számára. A legnagyobb kihívásuk a vizek védelmének tudatosítása. Arra ösztönzik az ügyfeleket, hogy olajmentes napvédő krémeket használjanak.

A wellnesskezelések szerves bőrápoló termékeket tartalmaznak, amelyek gyógynövény-alapanyagokból készülnek. A kezelések során használt vadon termő gyógynövényeket használat után talajtakaróként visszajuttatják a kertbe. A vendégeknek kívánságkártyákat adnak, amelyekhez vadvirág magokat rögzítenek. A kívánságkártyák elültetésével ők is hozzájárulnak a biológiai sokszínűség fennmaradásához.

A létesítmény tehát nem csak a 150 éves múltjára támaszkodik. Az egész pueblo-stílusú ingatlan a közelmúltban átalált a geotermikus energia használatára (fűtés és hűtés), továbbá elkezdett egy biogazdálkodási programot.

Salamander Resort & Spa, Middleburg, Virginia, USA

A 340 hektáros, vizes élőhelyekből álló természetvédelmi területen elhelyezkedő Salamander már a tervezési szakaszban magasra tette a mércét a környezeti felelősség tekintetében. 2013-ban nyílt meg, az állam első új luxus gyógyfürdőjeként. Egyidejűleg hat kategóriában is elnyerte a LEED Green Building tanúsítványt (helyszíni kontroll, vízhasználat, anyaghasználat, energiatakarékosság, a beltéri levegő minősége és a design innovációja). A környezetbarát dizájnelemek közé tartoznak az újrahasznosított építőanyagok, az alacsony károsanyag-tartalmú festékek és szőnyegek, az őshonos növényekkel való tereprendezés és a feltűnő fényszórók az éjszakai kilátás megőrzése és a fényszennyezés minimalizálása érdekében.

A fürdőkomplexum természetes megvilágítással rendelkezik, emellett víz-, hő- és további energiatakarékos berendezésekkel van felszerelve, például alacsony hőmérsékleten mosható textíliákat használnak. A fel nem használt masszázsolajokat újra gyertyákká alakítják. A helyi, Fair Trade eredetű, organikus termékek alkalmazását részesítik előnyben. A fürdőben használt összes márka mentes a szervezetre ártalmas kémiai anyagoktól.

Ez az anyaghasználat nem csak a vendégek, hanem a kezelő munkatársak számára is előnyös. A létesítmény összességében kiemelten kezeli a magas szolgáltatási színvonal mellett a fenntartható szemlélet átfogó alkalmazását, annak ellenére, hogy utóbbi komoly feladatokat is ró a vezetésre. A személyzet képzése, a folyamatos innováció és a multiplikáció megfelelő kezelése egyaránt a napi feladatok közé tartozik.

Two Bunch Palms, Desert Hot Springs, California, USA

A létesítmény a közelmúltban az Egyesült Államok első karbon-semleges üdülőközpontja lett, az egyéni, a közösségi és globális egészség közötti kapcsolatokat hangsúlyozó zöld szellemiségének köszönhetően. A forró, ásványi anyagokban gazdag artézi vizek, az iszapfürdők és a New Age terápiák számos ismert személyiséget vonzottak ide évtizedek óta. A létesítmény ökológiai értékeinek megőrzése felé irányuló szándékok azonban csak 2015-ben kezdtek eredményre vezetni. Ekkor a tulajdonos elkötelezte magát a fenntartható wellness mellett.

A terv középpontjában egy 3,5 hektáros napelem-park építése állt, amely a 270 hektáros ingatlan elektromos áram szükségletét teljes mértékben fedezni tudja. A számítások szerint 21 év alatt a napelemparkkal több mint 6000 tonna szén-dioxid kibocsátását váltják ki és 375 millió liter vizet takarítanak meg.

A napsütésre és wellnessre vágyók igényeit elégítik ki az itt található hagyományos és keleti gyógykezelések, az egészséges étkezés, valamint a 3200 m²-es jógakupolán belüli és a szabadtéri fitness. Az ingatlan üzemeltetőjének tervei között szerepel a fürdő szolgáltatásainak kiegészítése, kiskereskedelmi boltok, többcélú kezelőszobák, nagyobb fitness- és mozgásterek, valamint ásványvizes medencék és barlangok kialakításával.

Mohonk Mountain House, New Paltz, New York, USA

A 30ezer m²-es gyógyfürdő területén 16 kezelőszoba, közösségi tér, fitnessközpont, jóga- és mozgásstúdió, tetőkerti terasz, szolárium, gőzfürdő, szauna, szabadtéri ásványmedence és fűtött, fedett medence található.

A létesítményt 1869-ben alapították, így az erdős területen található ingatlan nemzeti történelmi műemlék. A 2005-ben a LEED-szabványok szerint épült, kiterjedt gyógyfürdő-létesítményben az építészeti kialakítás, a design és az üzemeltetés minden elemében jelen van a természeti értékek megőrzése és bemutatása, vagy újrahasznosítása. Az építés során felhalmozódó 600 tonna kőzetet újfeldolgozást követően egyes kezelések során újra felhasználják. A 2000 m²-es zöld tetős kerti terasz szigeteli az alsó emeletet. Itt wellness-foglalkozásokat (pl. jógát, pilatest és meditációt) tartanak.

Az intézményvezető szerint hagyományos alapelvek alapján igyekeznek üzemeltetni a fürdőt. Az árusított biotermékek kiválasztásában például egy helyi biológusokból és növénysspecialistákból álló csapat is közreműködik. A helyi, már a történelmi időkben is használt összetevők az egyes kezelések nevében is megjelennek, így azok hozzájárulnak ennek az örökségnek a fennmaradásában.

A kiterjedt újrahasznosítási és komposztálási rendszer felére csökkenti a létesítményben keletkezett hulladékot. Geotermikus rendszer melegíti és hűti az épületet, a károsanyag-kibocsátás minimalizálása érdekében. Ezen felül integrált kártevőkezelési program keretében minimalizálják a növényvédőszer használatát. A Clean the World szervezettel kötött partnerség keretében újfeldolgozott szappant készítenek és küldenek azokba az országokba, amelyek nem rendelkeznek megfelelő higiéniai ellátottsággal. Emellett részt vettek mintegy 8000 fa ültetésében.

NaluKinetic Spa a Turtle Bay Resortban, Kahuku, Oahu, Hawaii, USA

A 4200 m²-es gyógyfürdőben 9 beltéri és szabadtéri kezelőtér, tengerparti kabin, 6300 m²-es fitneszterem, közösségi tér, szabadtéri relaxációs terület, szauna, gőzfürdő és klórmentes sós vizű medence található.

Maga Oahu szigete is bővelkedik a környezetbarát létesítményekben, de a Turtle Bay még ezek közül is kiemelkedik. A 2008-ba megnyitott létesítményt folyamatosan a legkorszerűbb fenntartható elvek mentén fejlesztik. Öt évvel a nyitást követően egyedi zöldtetőtvel és 1500 napelemtáblával látták el a főépületet. Ezzel a villamosenergia-szükséglet 80%-át látják el. A távlati célkitűzések alapján a 88 hektáros ingatlan Hawaii egyik fenntartható üdülőhelye lehet. A létesítmény filozófiája, hogy zöldek és organikusak legyenek.

Részen a 45 millió dolláros fejlesztés révén a létesítmény egy újragondolt, zöldre összpontosító mind-body programot kínál, amely egyesíti a gyógyfürdőt és a fitneszt. A fürdőzőket szó szerint kiviszik az épületből. Az új relaxációs területe és hat kezelőszobája buja növényzettel borított szabadtérre nyílik.

Az arckezelések a szerves tengeri algáktól a gyógynövény-termékekig tápláló elemeket használnak fel. A lepedők és papucsok bambuszból készülnek, a tisztítószeres környezetbarátak. A WC-k és zuhanyzók korszerűsítésével csökkentették a vízvesztéséget, továbbá a világítást kompakt fénycsöves izzókká alakították át. Így az első évben máris 12%-os energia-megtakarítást értek el. A vendégek ingyenes töltőállomásokon parkolhatnak e-járművekkel. A világhírű szörf-célterülethez különösen illeszkedő erőfeszítések során a műanyagokat a Waste to Waves szervezettel partnerségben újrahasznosítják, azokból helyben használt szörfdeszkákat készítenek.

4.4.7. Nemzetközi példák - szervezetek

A Sustainable Spa Association tevékenysége

A Sustainable Spa Association a vezető gyógyfürdők globális hálózata, amelynek középpontjában a környezettudatosság áll. Nonprofit szervezetként elkötelezettek a fürdőipar pozitív változásai iránt, elsősorban az oktatás, képzés révén.

A fürdőzés (akár a wellnessre, akár a gyógyásztatra gondolunk) arról szól, hogy az ember jól érezze magát, egészségesebb legyen, tehát összességében és tágabban értelmezve a jólétről. Ez a természetes vizeken keresztül a természeti környezetből fakad, azzal kezdődik és azzal is ér véget. A nemzetközi szervezet saját megfogalmazása szerint „kötelességünk annak biztosítása, hogy a világ természeti erőforrásait a lehető felelősségteljesebben használjuk, és ne hagyjunk lábnyomot a jövő generációi számára”. A jólét így az a végső üzenet, amelyet közérthetően lehet kommunikálni a társadalom minden rétege számára.

A Sustainable Spa Association megfigyelései hasonlóak más szervezet vagy kutatóközpont eredményeihez. A partnereiknél zajló folyamatok alapján ők is arra jutottak, hogy a fenntarthatóság alapelvei mentén történő fejlesztések és különösen az üzemeltetés nem csak környezeti szempontból előnyös, hanem megfelelő, hiteles kommunikáció esetén több vendéget is képes vonzani. Bár ez valamennyi szolgáltatásra igaz lehet, különösen igaz az egészségturizmus esetében. Az emberekben egyre inkább tudatosul a globális éghajlatváltozás és annak minden veszélye, ezért kifejezetten keresik azokat a vállalkozásokat, amelyek tesznek valamit a fenntarthatóság érdekében. Ezt többnyire önmaguk megnyugtatóására teszik, ugyanakkor aktívan hozzájáruljanak ahhoz, hogy elérhető legyen a széndioxid-semlegesség.

A szervezet gyakorlati tanácsokkal is ellátja az egyes fürdőket a fenntarthatóság alapelveinek követése érdekében. Ezek közül érdemes kiemelni azokat, amelyeket közérthetően lehet **kommunikálni nem csak a fürdőket, hanem a közönség felé is**. Igyekeznek egyszerűen, közérthetően, de szakszerűen fogalmazni kommunikációjuk során. A szervezet a következő tényezőket emeli ki rendszeresen:

1. Vízhatékonyság

A fürdők mind mennyiségét, mind összetételét tekintve sok(féle) energiát fogyasztanak. Ezek közül is a legjelentősebb a víz és a hő használata. A víztakarékosság tehát a fürdők minden részében megjelenhet. Akár a vízforgatás során, akár a megfelelő zuhanyfejek vagy öko-pezsőfürdők alkalmazásával. Energetikai szempontból nyilvánvalóan ezek a lépések rendkívül csekélyek, azonban a kommunikáció során ezeken keresztül igyekeznek az elő eredményeket elérni, elsősorban a lakosság felé, de akár új piacokon, a fürdők üzemeltetői felé is. Külön felhívják a figyelmet arra, hogy a hatékony vízfelhasználást biztosító berendezések és megoldások nem veszélyeztetik a víznyomást.

A víztakarékos zuhanyzók meg csak kevés helyen alkalmazott módszerek, miközben azok hatékony módját jelentik a költségek csökkentésének. Az új zuhanyzók telepítése előtt megelőző karbantartást kell végezni. A szervezet a konkrét javaslataihoz szolgáltatókat is ajánl, számos piacon ugyanis komoly nehézséget jelenthet az, hogy a fürdők üzemeltetői nehezen találják meg az adott feladatra legalkalmasabb szakcégeket, partnereket.

2. Értékesített termékek

A fürdőben értékesített termékeknek a lehető leginkább környezetbarátnak kell lenniük. Külön ügyelni kell az allergénektől mentes vagy a vegán minősítésű és fenntartható összetevőkből készült termékekre. Ha zöldebb termékcsaládra váltanak egy fürdőben, csökkennek a kedvezőtlen környezeti hatások, miközben az etikus termékeket is népszerűsítik a vendégek körében.

3. A mérgező anyagok eltávolítása

A nem mérgező tisztítószeres és egyéb termékek alapvetőek ahhoz, hogy egy fürdő környezetbarátnak mondhasa magát. Egyes felmérések szerint csak a textíliákhoz használt fehérítők világszinten a kártevő-mentesítési célból használt anyagok 25%-át teszik ki. Erre kínálják megoldásként a bambuszlepedőket és az ahhoz hasonlóan természetes és kezelés nélkül is a minőségüket megőrző anyagból készült textíliákat.

A Sustainable Spa Association szerint egy fenntartható gyógyfürdő alapvető jellemzői:

- A fenntartható fürdők elkötelezettek a károsító anyagok használatának minimalizálása mellett, miközben nyitottak a képzésekre, valamint az új környezetbarát stratégiák és technikák elsajátítására és alkalmazására.
- A fenntartható fürdők a természeti erőforrások megőrzésére törekszenek, és olyan környezetben működnek, amelyek elősegítik az egészséget és a jólétet.
- A fenntartható fürdők energiatakarékossági gyakorlatokat alkalmaznak.
- A fenntartható fürdők víztakarékossági eljárásokat is alkalmaznak, amelyek csökkentik az ivó- és fürdővíz-fogyasztásukat, és maximalizálják a rendelkezésre álló vízkészleteket, például az esőgyűjtés és a szürkevíz újrahasznosítása révén.
- A fenntartható fürdők elkötelezettek az újrahasznosítható termékek használata mellett, követik az újrafeldolgozási gyakorlatokat és aktívan támogatják a hulladékkibocsátás csökkentését.

- A fenntartható gyógyfürdők természetes vagy organikus bőrápolási termékeket alkalmaznak a kezelések során, továbbá arra ösztönzik vendégeiket, hogy ezt a szemléletmódot kövessék az otthoni higiénia során is.
- A fenntartható gyógyfürdők elősegítik az alkalmazottak számára a döntéshozatali folyamatokban való részvételt, közösségi projekteken való részvétellel, és ahol csak lehetséges, szerződést kötnek helyi közösségekkel a termékek és szolgáltatások szállításáról.
- A fenntartható gyógyfürdők a globális környezet állapotával kapcsolatos aggodalmaikat is megosztják a vendégekkel, és folyamatosan példát mutatnak a zöld életmódra és a zöld gondolkodásra.
- A fenntartható fürdők mindig rendelkeznek fenntarthatósági politikával.

Fürdők az EDEN-programban

A Kiváló Európai Desztinációk (European Destinations of Excellence, EDEN) az Európai Bizottság 15 évvel ezelőtt indított turisztikai programja, melynek célja, hogy felhívja a figyelmet Európai különleges turisztikai desztinációira. Az EDEN program keretében rendszeresen pályázatokat írnak ki a „kiváló európai desztináció” cím elnyerésére. A projektben az Európai Unió tagállamai vehetnek részt.

Az EDEN pályázat kiírója az Európai Bizottság megbízásával a KKV-k Végrehajtó Ügynöksége (EASME), hazai lebonyolítója a Magyar Turisztikai Ügynökség. A pályázatok elbírálása a MTÜ, továbbá külső szakértők bevonásával zajlik le. A formai és többlépcsős szakmai értékelést a Magyar Turisztikai Ügynökség az adott témához szorosan kapcsolódó minisztériumok, szakmai szervezetek képviselője által felállított értékelő csoport végzi. Az értékelés folyamán sor kerül a pályázó térség helyszíni látogatására is. A végleges döntést egy szakmai záró konferencia keretei között az ún. Döntőbizottság hozza meg, amely turisztikai szakemberekből és a releváns szakmai szervezetek képviselőiből áll. A Döntőbizottság figyelembe veszi a térségek pályázati anyagait, az Értékelő Csoport által felterjesztett értékeléseket, valamint az elhangzó prezentációkat. A Döntőbizottság döntését a nyilvánosság előtt szakmailag megindokolja.

Az országok pályázati kiírói megneveznek öt pályázót, akik közül kiválasztásra kerül tagállamonként egy turisztikai célpont, amely különféle díjazásokban részesülhet. A kiválasztott pályázóknak a kiíró megjelenési lehetőséget, promóciós támogatást nyújt, és részt vehetnek a fődíj kihirdetése során egy bemutatkozó-díjátadó ceremónián. A nyertes és a további négy döntős pályázó a kapott támogatást marketingcélokra fordíthatja. Az EDEN program megvalósítása érdekében az EASME európai szintű díjátadó rendezvényeket szervez,

és további marketingeszközöket biztosít a nyerteseknek, pl. média- és online kampányok, audiovizuális anyagok, brosrák, tájékoztató füzetek létrehozása és szétosztása, turisztikai rendezvényeken való részvétel stb. A projekt időtartama a kiválasztás évében 10 hónap, a promóciós évben 18 hónap.

Az EDEN kezdeményezés konkrétabb céljai a következők:

- a kialakulóban lévő, kiváló minőségű európai turisztikai célpontok ismertségének növelése, különös tekintettel a kevésbé ismertekre;
- a figyelem felhívása az európai turizmus sokféleségére és minőségére;
- az összes európai ország és régió népszerűsítése;
- a zsúfoltság csökkentése, a szezonális jelleg csökkentése, a turisták átirányítása a nem hagyományos turisztikai célpontok irányába;
- a turizmus fenntartható formáinak díjazása;
- platform létrehozása a jó gyakorlatok európai szintű cseréjéhez;
- a díjazott turisztikai célpontok közötti hálózatépítés elősegítése, ami hatni tud arra, hogy más ilyen célpontoknál is alkalmazzák a fenntartható turizmusfejlesztési modelleket;
- a nemzeti turisztikai szervezetek általi nagyobb mértékű, helyi támogatás ösztönzése, és a magánszféra befektetéseinek növelése a turisztikai célpontokon;
- a helyi közösség büszkeségének erősítése, ami a fenntartható turisztikai kínálat további bővítése és javítása iránti elköteleződéshez vezet.

Jól látható, hogy komplex módon a célkitűzések között számos olyat találunk, amely kisebb-nagyobb mértékben hozzájárul a fenntarthatóság elveinek minél szélesebb körű érvényesülésében. Mivel itt komplex desztinációs kínálatokról van szó, ezek nem közvetlenül üzemeltetési kérdések, mint ahogy az többnyire egy fürdőben felmerül, hanem a desztináció egészében alkalmazható káros tényezők csökkentésére, kiiktatására irányuló intézkedések.

A díj nyertesei fejlődő, nem hagyományos és kevésbé ismert európai úti célok. A kiválasztás egyben elismerést jelent, amely sok tekintetben további lendületet adhat a győztes térség turisztikai fejlődésének. A nyertes desztináció promóciós támogatásban részesül, amelynek révén lehetővé válik, hogy a térség Európai Unió társaival közösen jelenjen meg a nemzetközi piacokon. 2007. óta 26 különböző ország összesen 119 úti célja kapta meg az EDEN díjat az Európai Bizottság és az illetékes nemzeti turisztikai hatóságok által meghatározott, évről-évre különböző kategóriában. Magyarországon eddig főleg rurális desztinációk részesültek díjazásban: 2007-ben az Őrség, 2008-ban a Hortobágy, 2009-ben az Írott-kő Natúrpark, 2010-ben a Tisza-tó, 2011-ben a Mecsek, 2013-ban Kaposvár és a Zselic vidéke, 2015-ben a Mecsek Zöldút Egyesület programjai, termékei, 2017-ben a középkori templomok útja.

Európa-szerte több példát lehet azonban találni arra, amikor egy egyes pályázatok középpontjában a wellness köré épült desztinációk, köztük fürdők állnak. Az alábbiakban ezek közül néhány jellegzetes célterület kerül felsorolásra, melyek a „**fenntartható wellness**” kategóriában nyerték el a címet.

Luhačovice - Csehország

A 200 éves múltra visszatekintő fürdőben gyógyászati központ, privát wellness és fitness szolgáltatások érhetők el. A Fehér-Kárpátok lábainál elterülő város fürdője festői parkos környezetben helyezkedik el, amelyet a különleges építészeti és gépészeti megoldások tesznek teljessé.

Jūrmala spa és rehabilitációs központjai - Jūrmala, Lettország

Jūrmala egy természetközeli tengerparti üdülőhely, amely egyedülálló erőforrásokban gazdag: nagy kiterjedésű fenyőerdők, ásványvízforrások, gyógyiszap, egészséges tengeri éghajlat, dűnék és fehér homokos strandok (összesen 26 km hosszúságban).

Gyógyfürdőkezelés Rochefort-Océan-ban - Franciaország

A La Rochelle környéki francia megye egyik legszebb területének tartott, 25 településből álló térsége világszerte ismert termálforrásairól, miközben egyidejűleg jelen van a természeti és a történelmi örökség is.

Saarland Thermen Resort - Sarreguemines - Franciaország

A Saar-vidék erdővel borított térségében, közvetlenül a francia-német határ melletti fürdő keleties stílusban került kialakításra. A wellness-részleg mellett kalandpark, műjégpálya és egy glamping is várja a vendégeket.

Thermana Laško - Szlovénia

Laško gyógyító termálvizének tulajdonságait már az ókori rómaiak is jól ismerték. A gyógyüdülőhelyen a vendégek tapasztalatokban gazdag hagyományokra épülő szolgáltatásokat vehetnek igénybe. (Ld. még: 4.4.2 pont)

Gyógyiszap Ninben - Horvátország

Nin részben tengerparti üdülőhely, részben wellness desztináció Zadar közelében. A település történelmi központja és a hosszú homokos tengerpart mellett thalassoterápiát és különböző iszapkezeléseket kínálnak a vendégeknek.

Terme Sveti Martin - Horvátország

Sveti Martin az ország északi részén helyezkedik el. A gyógyfürdő-kezelések mellett az aktív turizmus és a helyi gasztronómia egészítik ki a kínálatot.

Kiannon Kohut, Suomussalmi - Finnország

A lassú turizmus jegyében került kialakításra az ország középső részén található üdülőhely. Az európai méretekben is nagy kiterjedésű fenyőerdők garantálják az érintetlen természeti környezetet. Egyedi kínálati elemet jelentenek a különböző szaunák és fürdők (hagyományos finn szauna, jégfürdő, tőzegszauna stb.), valamint a helyi, főleg erdei növényekből készített ételek.

Durbuy - Belgium

A terület nagy részét erdőségek borítják, ezek között található a térség 41 kis faluja. Az aktív turisztikai kínálat mellett (pl. túraösvények, kajakozás, kerékpározás, hegymászás, via ferrata, geocaching) jelen vannak luxusszállodák, a helyi gasztronómia hagyományos termékeivel.

Loop Head - Írország

A viktoriánus időkben Kilkee környékét gyakran „divatos fürdőhelyként” emlegették. Valójában a félsziget egésze (Loop Head) híres volt és még mindig híres a tiszta levegőjéről. Mind a tengervíz, mind a tengeri levegő regeneráló hatással van az emberi testre.

A fenti példák igen sokszínűek, és talán az a **leginkább tanulságos** a hazai „zöld gyógyfürdő” koncepcióra nézve, hogy mennyire törekednek arra, hogy a vendégeknek szép és egészséges környezetet biztosítsanak, megőrizték az egészségünkre jó hatást gyakoroló tiszta levegőt. A hazai gyógyhelyi minősítésnek ezek alapvető értékelési szempontjai, fontos tehát ezeket továbbra is figyelembe venni, hogy gyógyhelyeink valóban gyógyítsák az oda látogatókat.

HRH Program

A Cambridge-i Egyetem által kifejlesztett és működtetett **HRH Walesi Herceg Üzleti és Környezetvédelmi Program** a következő gazdasági előnyöket hangsúlyozza a gyógyfürdők számára a fenntartható fejlődés elveinek betartása esetén.

Ökohatékonyság

A környezeti és az üzleti fenntarthatóság szoros összefüggésben vannak. A fenntartható üzleti gyakorlat megvalósításával a működés hatékonysága is nő. Következésképpen a költségek - különösen az üzemeltetés költségei - csökkennek, az erőforrások hatékonyabb felhasználása (mennyiségi és minőségi kérdések). Ezen kívül a fürdő fenntartható működtetése minimalizálja a széndioxid-kibocsátást és javítja az energiahatékonyságot.

Piaci előnyök

A legtöbb fenntartható fürdő új és innovatív termékeket és szolgáltatásokat kínál, és ezekkel erős márkát hoz létre. Továbbá a fogyasztási szokásokat érintő kutatások eredményei azt bizonyítják, hogy ha a vendégek tudják, hogy egy vállalkozás tisztában van a természetre és a társadalomra gyakorolt hatásával és ennek tudatában működik, a fogyasztók 58%-kal nagyobb valószínűséggel vásárolják meg szolgáltatásaikat vagy termékeiket.

Minőségirányítás

A zöld szemléletmód alkalmazása fontos tényező az alkalmazottak elkötelezettsége és motivációja szempontjából. A munkavállalók ugyanis szívesebben dolgoznak fenntartható és környezetbarát üzleti stratégiát követő gyógyfürdőkben.

Az 1982-ben alapított Green America szervezet keretében létrehozott **Green Spa Network** - amelynek célja a fürdők ösztönzése a zöld üzleti gyakorlatok átvételére - hasznos javaslatokkal látja el a gyógyfürdőkben dolgozó szakembereket, egyúttal lehetőséget ad az

információcserére, így közösségalkotó szerepe is van. Ez a hálózati együttműködés a következő előnyöket jelenti a zöld fürdőknek:

- „A zöld fürdő jó üzlet” - bár egyes környezetbarát kezdeményezések beruházási költségei magasak, ezek általában könnyen megtérülnek, és egy vagy két éven belül megtakarítást eredményeznek. Egy jó példa az alacsony áramlású WC-k és zuhanyfejek alkalmazása. Egy ilyen beruházás költséges ugyan, de hosszú távon jelentős megtakarítások érhetőek el általa.
- „A zöld gyógyfürdők természetesen egészségesek” - annak a ténynek köszönhetően, hogy a zöld fürdőkben és az ott alkalmazott kozmetikai kezelések során minimalizálják a toxinok használatát, sokkal egészségesebb élményeket nyújtanak, mint a hagyományos gyógyfürdők.
- „A zöld fürdők pihentetőbbek” - a zöld fürdők pihentető és kiegyensúlyozott élményt nyújtanak, mivel kiküszöbölik a modern életvitellel járó stresszt, például a káros anyagok mellett a zajt és az egyéb szennyezéseket.
- „A zöld gyógyfürdők összhangba hozzák a testet a természettel” - a zöld fürdők összhangban vannak a természettel és az emberi testtel. Következésképpen a test és a természet harmóniában vannak, ezért a vendégek egészségesebbnek és erősebbnek érzik magukat egy zöld fürdő látogatása alatt és után.
- „A zöld gyógykezelések hatékonyabbak” - a mesterséges termékek károsíthatják a bőrt, míg a természetes termékekkel végzett kezelések gyengédebbek, kevésbé irritálnak. Ezenkívül segítenek a hosszú távú szépség és egészség biztosításában.

5. Zöld megoldásokra való áttéréssel kapcsolatos hazai eredmények bemutatása

Debrecen

A Debreceni Gyógyfürdő Kft. 2021-től Aquaticum Debrecen Kft. néven folytatja a tevékenységét, továbbra is két telephelyen, a nagyerdei termál hotel, gyógy- és élményfürdő, strandfürdő komplexumban, valamint a városközponti étterem, szálloda, rendezvényközpont komplexumban. Az előbbi létesítmény saját tulajdonban és fenntartásban van, az utóbbit a társaság nem tulajdonolja, csak üzemelteti. A két telephelyet Aquaticum és Lycium nevekkkel különböztetik meg. 2020. legjelentősebb eseménye a Magyarországon egyedülálló új strandfürdő átadása volt.

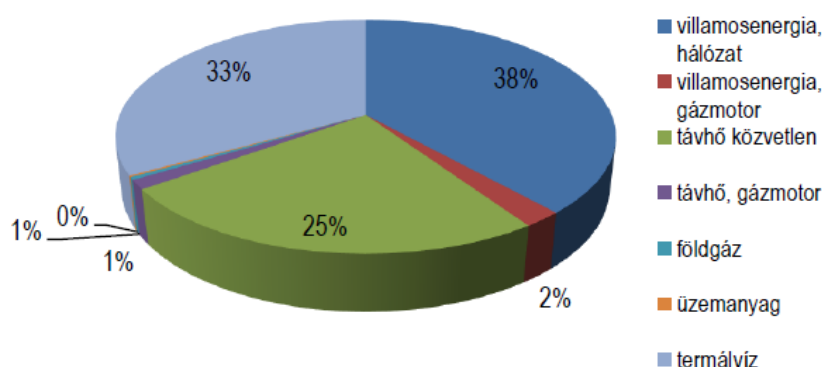
A két helyszínhez köthetően, a folytatott tevékenységekhez kapcsolódóan a következő energiahordozók használata történt 2020-ban:

- hálózatról vásárolt és megújuló alapú kapcsolt termelésből származó, vásárolt villamosenergia,
- távhőszolgáltatótól és megújuló alapú kapcsolt termelésből származó, vásárolt hőenergia,
- konyhai célra használt földgáz,

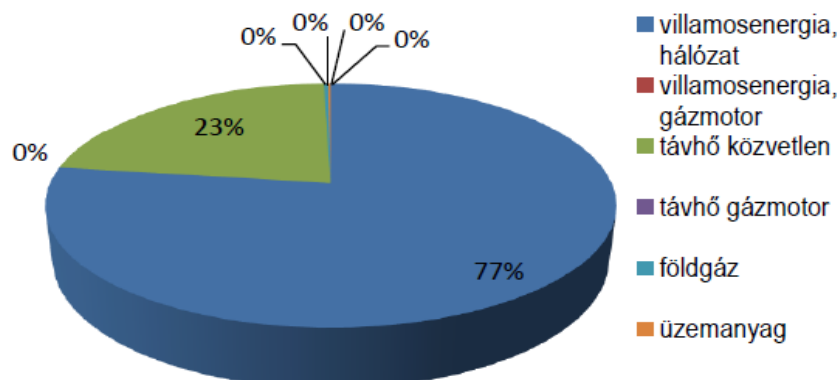
- gépjármű üzemanyag és termálvíz hő.

A 2020. évi tényleges energiafelhasználás társasági szinten összesített arányai az alábbi ábrán láthatóak, az előbbi a természetes mennyiségek arányait, az utóbbi a primerenergia-igény arányait mutatja be. A hálózatról vásárolt villamosenergia 2,5-szeres primerenergia átalakítási tényezője miatt eleve magas, 38%-os a részaránya, a következő már 78%. A távhőszolgáltatótól vásárolt távhő primer energia átalakítási tényezője 1,26, ezért aránya a 2. ábrán 17%-ról 21%-ra nőtt. A gázmotor termelése megújulónak tekinthető, mivel a termálvízből leválasztott gázt használja fel. Mind a ténylegesen felhasznált, mind a primer energiára átszámított energiahordozó arányok esetében az üzemanyag és a földgáz-felhasználás elhanyagolható.

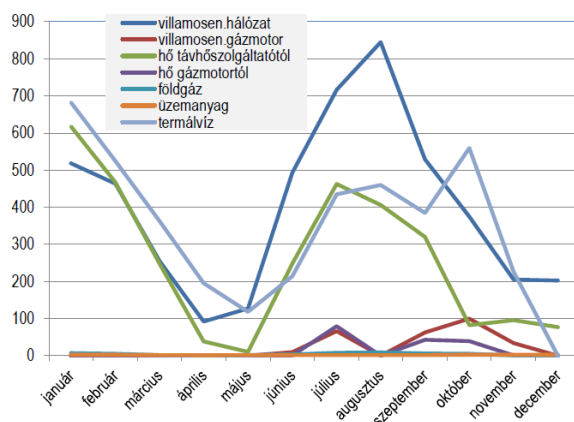
A felhasznált energiahordozók éves energiatartalmának arányai

A felhasznált energiahordozók éves primerenergia igényének arányai

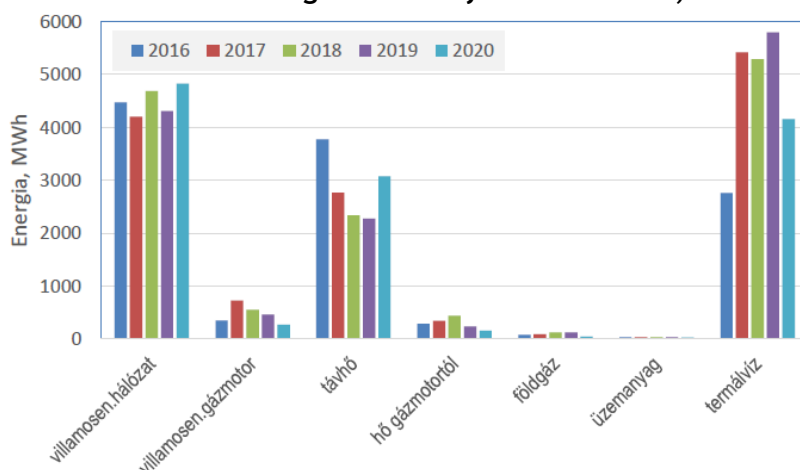
A következő ábra a havi felhasználások lefutását mutatja, MWh-ra átszámolva. Szembeötlő a nyári villamosenergia, távhő és termálvíz felhasználás megugrása - ezt az újjáépített strand a korábbinál jóval nagyobb energiaigénye okozta. A strand hőigényét távhő, termálvíz és hőszivattyú elégíti ki, a nyári időszakban ez a létesítmény a domináns energiafogyasztó. A földgáz és az üzemanyag felhasználás annyira csekély, hogy az ábrán a vízszintes tengelyre esnek. Az ábrán megfigyelhető a gázmotor és a gáztalanítás év eleji felújításának hatása.

Az energiahordozó felhasználás havi alakulása 2020-ban, MWh-ban

A 2016-2020. évek összehasonlítását mutatja a következő ábra. Az oszlopdiagram MWh-ban kifejezett értékeket mutat be. Az ábrán megfigyelhető változások 2020-ban két hatás eredőjét tükrözik: a strand megnyitása az energiaigény növekedését hozta, míg a járvány miatti korlátozások az energiaigény csökkenésével jártak. Szintén figyelembe veendő, hogy a korlátozások 2020. második és negyedik negyedévére érintették súlyosabban, a strandszezon pedig ezeken kívül esett. Így a termálvíz-hasznosítás csökkenése egyértelműen a korlátozások hatása miatt következett be, a villamosenergia- és a távhőfelhasználás növekedése pedig a korlátozás ellenére, a strand nyári fogyasztása miatt jelentkezett - a különbségeket fokozza, hogy a strand utoljára 2016-ban üzemelt, sokkal szerényebb kiépítettséggel és energiafelhasználással.

A 2016-2020. évi energiahordozó felhasználások, MWh-ban

A 2020. évet meghatározó két markáns esemény - a járvány miatti korlátozások és az új strandfürdő megnyitása - olyan mértékben befolyásolta a működést és az energiafelhasználást, hogy az előző évekhez viszonyított érdemi összehasonlítás nem lehetséges. A jövőben megvalósítani javasolt energetikai korszerűsítések megegyeznek az előző éves jelentésben megadottakkal.

Az almerő rendelet 2021-re vonatkozó követelményeinek teljesítése nem igényelt beavatkozást, de a 2022-től hatályos elvárások teljesítése újabb fejlesztéseket igényel.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a társaságnál az energiafelhasználás adatait naprakészen követik, folyamatosan keresik az energiahatékonysági korszerűsítési lehetőségeket, a felhasználásban kedvezőtlen trendek nem észlelhetők, a beruházásoknál az energiahatékonysági szempontokat figyelembe veszik.

Hajdúszoboszló

A fürdőben üzemelő gázmotor nyolc termálkút vizéből kivont gázzal üzemelt. Ennek motorteljesítménye 1,136 MW, de csak 0,8-0,9 MW-on üzemeltetik. Ezzel látják el a fürdőt a téli időszakban elektromos energiával. A motor hulladékhője pedig elegendő a 16.000 m²-es Aquapalace hőellátásához. A gázfelhasználás 240-250 m³ óránként. Átlagosan havonta 3,4-3,5 millió m³ gázt használnak, ami kb. 3,6 millió MJ energiát jelent. A hőmennyiség-mérő szerint a gázmotor havonta 50-55 MWh áramot termel az állandó üzemelés során.

Ezen kívül a 16 ezer m²-es Aquapalace épületébe nincs vezetékes gáz bevezetve. **A hő- és az elektromos energia szükségletét bőven ellátják a megtermelt energiával.**

A 6000 m²-es termálépületben lemezes hőcserélők működnek. Annak a fűtése 63 fokos termálvízzel megy, ami utána még medencevíz 36-37 fokra történő fűtésére használható.

2020-ban éves szinten 35-40 millió Ft-ot tett ki a gázszámla, de ebben már szerepel a termálhotel szükséglete is, ahol csak gázkazán van. Az Aquapalace-ban szintén lemezes hőcserélő működik a vizek hőjének szinten tartására, mint ahogy az Árpád Uszodában is.

Elektromos energiában éves szinten 150-200 millió Ft a megtakarítás. A 2021-es árakkal számolva ennél is jóval több. Ezen felül 1 MW-nyi napelem elhelyezését tervezik jelenleg, melynek a megtérülése a jelenlegi árak mellett 8 helyett 3-4 év lenne.

Bogács

Az összesen 8,5 kW-os napelemek által produkált éves villamosenergia mennyisége 19.500 kWh. Ezzel 2021-ben közel 400.000 Ft-ot, a következő évben már több mint 900.000 Ft-ot sikerül megtakarítani.

Az a hőmennyiség, amit a fürdő és a szálláshelyeik igényelnek, évente átlagosan 14.360 GJ. Jelenleg 4,3 Ft/MJ lenne a gázmennyiség ára, ha használnának gázt, ehhez jönne még a rendszerhasználati díjak, amelyeket így teljesen sikerült lenullázni. Ez összességében **évente 70-80 M Ft megtakarítást jelent a fürdőnek.**

Harkány

Nagyságrendileg a gyógyfürdőn belül próbálkoznak a szelektív szemétgyűjtéssel, de csak a gyógyászaton, mert a strandon erre gyakorlatilag nincs lehetőség.

Most elkezdtek a nagyvíű projektet, egy 4 MW-os naperőmű beépítését, de ez még csak a tervezés fázisában van, 2023-2024. körül van reális esély a megvalósulásra. Ám mivel gyorsan emelkednek az energiahordozók árai, kicsiben, önerőből, az elfolyó, 32-33°C-os, napi szinten 2500 m³ mennyiségű vizet tervezik hasznosítani, mert csak gázzal jelenleg igen drága lenne az üzemeltetés.

Hőszivattyús megoldással a jelenlegi helyzetben már nagyon rövid megtérüléssel lehet számolni. Hőszivattyúval az 1:4 arányú jósági fokkal kalkulálnak, bár az energia tárolása ez esetben nehéz. Csak akkor éri meg tehát az alkalmazása, ha az infrastruktúra is ki van építve hozzá, ahol azonnal fel tudják használni. Az új létesítményben volna is hely felhasználásra, de ez még nem is tervezés, csak előzetes elképzelések szintjén áll. A fürdő bizakodik, hogy remélhetőleg a nem megújuló energiahordozók ára nem marad ilyen magasán tartósan, de akkor is szükségesek lehetnek ezek a fejlesztések.

6. Következtetések

A tanulmány bevezetőjében kifejtésre kerültek a „zöld gyógyfürdők” működésének, fejlesztésének, menedzsmentjének legfontosabb szempontjai. A 4. fejezet a két érintett megyében, hazánk távolabbi térségeiben és több külföldi példa alapján vizsgálta meg az e téren mutatott jó gyakorlatokat, terveket, célkitűzéseket, melyek mind segíthetnek a fürdők egyre környezettudatosabb kialakításában és működtetésében.

Erkölcsei szempont

Magyarország fürdőinek ~95%-a önkormányzati tulajdonban van, illetve - a tulajdonostól függetlenül - minden közfürdők nagyszámú vendéget fogad, tehát **példát kell mutasson** a környezettudatos működés tekintetében.

Gazdasági szempont

A többségében importból származó energiahordozók megvétele helyett nyilvánvaló, hogy **gazdaságilag sokkal jobban jár minden fürdő**, ha „saját” energiaforrásaival gazdálkodik, tehát pl. a rendelkezésére álló termálvíz vagy a nap energiáját hasznosítja. Jelentős költségcsökkentő tényező lehet a korszerű, hatékony gépészeti rendszerek (fűtés, víztechnika, légtechnika) és a minőségi szigetelés alkalmazása.

Társadalmi szempontok

Gyógyfürdőink zöld működése a gazdasági előnyökön kívül **komoly társadalmi haszonnal** is jár, mivel a rezsiköltségeken megtakarított pénzből jobban finanszírozhatók a fürdők fejlesztései, tehát egyre jobb szolgáltatásokat tudnak nyújtani a hozzájuk látogató **vendégeknek**, és az alacsonyabb környezetterhelés (kevesebb károsanyag-kibocsátás, szelektív hulladékgyűjtés) révén számukra egészségesebb környezetet tudnak biztosítani. Az alacsonyabb rezsiköltségeknek köszönhetően továbbá jobb fizetést tudnak adni a fürdőben **dolgozóknak**, akiknek életminősége ezáltal javul, illetve magasabb motivációjuk révén egyre jobb munkavégzés is elvárható tőlük - ez szintén visszahat a fürdő által biztosított szolgáltatások színvonalára.

A „zöld gyógyfürdő” koncepció hazai elterjesztése tehát nem csak környezeti-klimavédelmi, hanem gazdasági és társadalmi szempontból is nagyon hasznos, tehát abszolút indokolt erre a 2021-27. közötti EU-s fejlesztési ciklusban is figyelmet kell fordítani, megfelelő fejlesztési forrásokat biztosítani, adott esetben a kommunikációt támogatni.

7. Summary

This study intends to look at sustainability in a complex way, presenting its environmental, economic, and social aspects to positively influence and support the shift towards applying environmentally friendly behaviors of spa owners and management, decision-makers, and settlements primarily in Hungary - but also in the Central European spa areas. **It does this through introducing and summarizing the latest achievements and good examples in green spa operations from all over the world and providing state-of-the-art information and practical solutions featuring concrete examples from Hungary and beyond.**

In the introduction to the study, the most important aspects of the operation, development, and management of "green spas" are explained. Chapter 4 examines good practices, plans and objectives in the two counties (HU project partners of HealingPlaces project, namely **Borsod-Abaúj-Zemplén** and **Hajdú-Bihar**) concerned, in the more remote regions of Hungary and based on several examples from abroad, all of which can help in the increasingly environmentally conscious design and operation of spas.

As an outcome, the following conclusions have been made:

Moral aspect

~95% of Hungary's public baths are owned by municipalities and, regardless of ownership, all public baths have many guests, so they need to set an example in terms of environmentally responsible operation.

Economic aspect

Rather than buying energy from imports, each spa would be much better off economically if it used its 'own' energy sources, e. g. thermal water or solar energy. The use of modern, efficient mechanical systems (heating, water, and ventilation) and high-quality insulation can be a significant cost-cutting factor.

Social aspects

In addition to the economic benefits, the green operation of our spas also brings significant social benefits, as the money saved on overheads can be used to better finance their development, thus enabling them to offer better services to their guests and to provide a healthier environment through reduced environmental impact (less emissions, selective waste collection). Furthermore, lower overheads mean that they can pay their staff better salaries, which improves their quality of life, and they can be expected to perform better because they are more motivated - which also has an impact on the quality of the services they provide.

The dissemination of the "green spa" concept in Hungary is therefore not only very useful from an environmental and climate protection point of view, but also from an economic and social point of view, so it is absolutely justified to pay attention to this in the EU development cycle 2021-27, to provide adequate development funds and, where appropriate, to support communication.